

JAVNA RAZPRAVA O VISOKOŠOLSKEM IZOBRAŽEVANJU

V teh dneh prejemajo družbene organizacije v vseh republikah, strokovna združenja in društva, univerze in druge visoke ter višje šole poziv k široki javni razpravi o vprašanjih visokošolskega študija. Povod za to razpravo je potreba po temeljitem pretresu dosedanjih izkušenj in usklajevanju različnih stališč in mnenj v zvezi s pomembnejšimi vprašanji nadaljnega razvoja našega visokega šolstva. Nekako v prihodnjih treh mesecih naj bi dala razprava predloge za izdelavo smernic, ki bodo služile pri pripravi zveznega dokumenta o sistemu izobraževanja.

Ze v dosedanjem procesu reforme so doseženi lepi uspehi tudi na področju visokega šolstva: le-to je zdaj že znatno bliže potrebam gospodarstva in naše družbe sploh. Samo dejstvo, da se na vseh visokih šolah v državi nad 160.000 mladih ljudi pripravlja za svoj poklic na najvišji stopnji izobraževanja, je dokajšen napredek v primeri z nekoč.

Imamo pa v tem sistemu študija in dela visokošolskih ustanov še dosti odprtih vprašanj ki jih bo morala prav sedanja javna razprava razčistiti. Naj jih nekaj navedemo.

Fakultete in vse visokošolske ustanove so postale z novo ustavo samostojne delovne organizacije, zato je potrebno v tem smislu iskati novih poti, da bo ta samostojnost prišla kar najbolj do izraza, tako v nadaljnjem razvijanju ustreznih oblik samoupravljanja, kakor tudi v materialnem pogledu. Glede financiranja in materialnega osamosvajanja visokošolskih ustanov obstaja vrsta nedogodnosti in nejasnosti. V prvi vrsti se bo treba izogniti vulgarizaciji principov delitve po delu, tj. poiskati take oblike in kriterije za pridobivanje in delitev dohodka, ki bodo ustrezale specifičnosti teh ustanov. Predvideva se, da bo v prihodnje ukinjen proračunski sistem tudi na visokošolskih ustanovah ter ustvarjen neki nov, bolj funkcionalen, na pogodbenih odnosih temelječi sistem financiranja.

Nič manj važna vprašanja se postavljajo glede študijskega režima na fakultetah, visokih in višjih šolah ter umetniških akademijah. Proces modernizacije študija v zadnjih letih je prinesel nove oblike dela, nove rešitve nekaterih problemov — v celoti pogledano pa obstaja tudi v tem pogledu vrsta nejasnosti in negotovih iskanj. Javna razprava bo morala osveteliti te probleme in jim dati primeren poudarek. Tu so vprašanja, kakor:

- ali naj bo stopenjski študij obvezen za vse fakultete ali pa ponekod le fakultativen;
- ali naj bodo profili kadrov, ki jih dajejo prve stopnje fakultetnega študija, enaki onim, ki jih pripravljajo višje šole;
- kateri so osnovni problemi študija druge stopnje?
- kako zagotoviti hitrejši razvoj trostopenskega študija tam, kjer se je pokazal koristen in ustrezen;
- ali so še smotni dosedanja predpisi in praksa glede magistrature in specializacije in kakšni problemi se javljajo pri tem;
- ali še ustrezajo in do kod razlike v koncepciji med posameznimi fakultetami in državi glede na vpisne pogoje, programe

dela, trajanje in način študija itd.;

— kakšne olajšave naj imajo izredni, zaposleni slušatelji;

— treba bo prediskutirati realne pogoje za uvedbo diferencialnega študija za nadarjene študente;

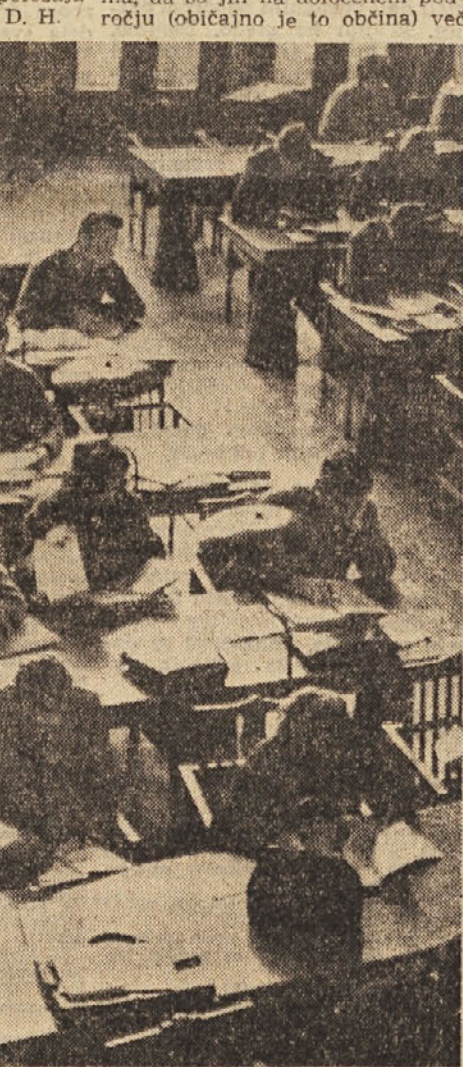
— preudariti ustreznost glede nazivov predavateljev — obdržati dosedanje ali jih spremeniti;

— ali naj obdržimo dosedanje kriterije za izbor predavateljev.

Dalje naj bi v javni razpravi osvetlili naloge visokošolskih ustanov pri znanstveno raziskovalnem delu in jim pomagali zagotoviti širše možnosti pri tem delu. Znanstveno in predavateljsko dejavnost na fakultetah je potrebno smatrati kot enotno dejavnost, ker so to institucije, ki pripravljajo bodoči znanstveni kader; s tem v zvezi se postavlja vprašanje družbenega položaja teh ustanov in njih financiranja.

Posebej je tu vprašanje raziskovalnih institutov, potrebno število kadra v njih in strokovne sposobnosti teh ljudi, njihovi materialni pogoji dela in življenja, sodelovanje institutov z gospodarskimi organizacijami in njihovo delovanje v meddržavnih okvirih.

Skratka: javna razprava naj bi zajela vse tiste bistvene točke delovanja visokošolskih ustanov, ki so odločilnega pomena pri usposabljanju bodočih strokovnih kadrov za opravljanje odgovornih nalog, ki jih pred nas postavljajo nadaljnji gospodarski in družbeni razvoj. Pri tem seveda ne bomo mogli tudi mimo perečih vprašanj materialnega položaja študentov.

Velika čitalnica univerzitetne knjižnice v Ljubljani se je te dni začela spet polniti. (Foto: Milan Sparovec)

Samoupravljanje v naših statutih

V delovnih kolektivih vzgojno izobraževalnih zavodov bi pričakovali veliko bolj uveljavljene takšne ali drugačne oblike neposrednega samoupravljanja, torej močnejšo udeležbo vsakega posameznika pri sprejemanju odločitev v vseh količkah pomembnih vprašanjih

NADALJUJEMO Z OBJAVLJANJEM ANALIZE STATUTOV OSNOVNIH ŠOL, KI JO JE IZDELAL REPUBLIŠKI SVET ZVEZE SINDIKATOV ZA SLOVENIJO. GRADIVO NAJ BI SLUŽILO ZA PRENAŠANJE IZKUŠENJ IN SKORAJŠNJE DOPOLNJEVANJE STATUTOV, KI BO — KOT KAŽE — NUJNO SE PRED DOSLEDNIM URESNIČENJEM STATUTARNIH DOLOČIL V PRAKSI.

Z novo ustavo so bile postavljene osnove za dosledno uveljavljanje samoupravljanja v šolah in sploh vzgojnih zavodih. Statuti nam nudijo možnost, da ocenjujemo, kako kolektivi s temi pravnimi in družbenimi akti urejajo samoupravne odnose. Za razliko od delovnih kolektivov v gospodarstvu kolektivi v šolah niso imeli razvitih samoupravnih izkušenj, ki bi jih bilo moč posploševati, niti niso imeli za seboj daljše samoupravne prakse, če tako rečemo, ki bi jo kazalo spreminjati v normative samoupravnih in medsebojnih odnosov. Kolektivi šol so zato pri sestavljanju svojih statutarov in tam upoštevali izkušnje kolektivov v gospodarstvu in lahko bi rekli, da je to koristilo, če so delali umestne analogije (npr. pravice in dolžnosti človeka). Verjetno je bilo takega »primerjalnega razmišljanja« celotno veliko premalo.

Kot sicer sploh, je tudi za poglavja, ki normirajo položaj, pravice in dolžnosti samoupravljalcev, značilno, da so delali pod vplivom vzornih statutarov, oziroma, da so jih na določenem področju (običajno je to občina) več

ali manj prepisovali. Ob že omenjenem pomanjkanju izkušenj to seveda ni taka nesreča, čeprav je tudi to vplivalo na majhno število originalnih, samoniklih rešitev in zamisli o urejanju samoupravnih odnosov. Bolj nerodno je dejstvo, da je nekritično in neprecizno prepisovanje določil v nekaterih statutih vneslo zmedo in lepo vrsto nejasnosti. Tako ni malo statutarov, ki verjetno zgolj zaradi površnosti, ne pa toliko zaradi nerazumevanja, dajejo iste pravice in dolžnosti zdaj svetu šole, zdaj zboru delovne skupnosti. (To se je primerilo tistim manjšim šolam oziroma sestavljalcem statutarov, ki so kot osnovo ali pomagalo verjetno uporabljali statut večje šole z večjim številom zaposlenih. V manjših šolah naj bi zadeve sveta opravljala delovna skupnost, ne pa svet šole, in prav to so upoštevali, vendar ne dosledno.)

Medtem ko ustava določa splošna načela samoupravnih odnosov v delovni organizaciji, pa je bil zakon o organih upravljanja v šolah in drugih vzgojnih in izobraževalnih zavodih (Ur. list SRS 7/XXI) že veliko bolj določen okvir za sestavljalce statutarov. Ne da bi se spuščali v razpravljanje, ali je bil tak zakon nujno potreben, lahko pa ugotovimo, da je omejil prizadevanja kolektivov pri iskanju lastnih rešitev tako glede oblik kot vsebine samoupravljanja v šolah. Glede oblik samoupravljanja statuti po večini ne prekršajo ožjega okvira zakona in poznajo le svet šole, upravni odbor in direktorja kot organe upravljanja (čl. 3). Zakon sicer dopušča tudi drugačne pravne organe oziroma formalne oblike samoupravljanja. V tem pogledu so npr. celo določila ustave širša, saj dopuščajo razen navedenih tudi druge organe samoupravljanja.

Čeprav zakonska določila o vsebini dela sveta šole (čl. 9, 11 in 13) niso želela omejiti, marveč določiti minimum okvirkov nalog tega organa, je v veliki večini statutarov ostalo pri dobesednem prepisovanju teh okvirkov načel, ki tudi v statutih (razen izjem) niso doživeli konkretnih dopolnitev. Včasih gre, kot bomo videli, tudi za napačne interpretacije. Zaradi vsega doslej napisanega statuti šol niso prinesli kdove kako širokega registra idej o oblikah in vsebini samoupravljanja, ki naj bi jih delovna praksa potrjevala ali pa zavrgla. To je lahko tudi slaba stran statutarov, čeprav ne trdimo, da ni tudi drugačne poti, da bi se samoupravljanje v šolah razvilo in poglabilo, upoštevale vse posebnosti vzgojnega dela in odnosov v takih zavodih.

Ker so bili storjeni v samoupravljanju šole prvi koraki, ker ne gre za normiranje daljše prakse in izkušenj, bi bilo napak, če bi k vsaki rešitvi, ki jo predvidevajo statuti, pristavljali tudi kritične komentarje. To je dopustno le pri očitno neodgovarjajočih normativih, sicer pa je koristneje, če sumiramo različne oblikovne in vsebinske odnose v samoupravljanju. Zato bo morda več naštevajanja in opisovanja, kar pa je, tako menimo, le navidezno odveč. Gradivo naj bi služilo predvsem za prenašanje izkušenj in skorajšnje dopolnjevanje statutarov, ki bo, kot kaže, nujno še pred doslednim uresničenjem statutarnih določil v praksi. Korennejše spremembe pa bodo vsaj v pogledu samoupravljanja možne šele po določenem obdobju, ko bo na slabosti in dobre strani opozorilo delo samo.

SVET ŠOLE

Med osnovne značilnosti samoupravljanja v vzgojnih zavodih sploh nedvomno spada dejstvo, da si družba želi zagotoviti določen vpliv na njihovo delo. Ta, takolemenovani družbeni interes, je v protislovju z interesi kolektiva, zato že v 9. čl. in 11. čl. citiranega zakona poskušata razmejiti pravice odločanja tako, da odloča svet šole v celoti (člani

delovne skupnosti in predstavniki javnosti) o tistih splošnih vprašanjih dela in odnosov v šoli, in dolžnostih zbora delovne skupnosti! To je vsekakor značilno in kjer bi vsaj načeloma moral biti interes obeh predvsem skladen, in narobe, prepušča odločitve, ki izvirajo iz dela (vključno materialne pravice), delovnih odnosov ipd. samo članom sveta, ki jih je volil kolektiv iz svoje srede. S slednjim smo sicer načeloma uredili vprašanje pravice do razpolaganja z rezultati dela, preprečili možnost, da bi se te pravice odtujevale — vendar pa imamo premalo izkušenj, da bi bili lahko pripravljeni in poučeni, do kolikšne stopnje so že s tem omejena protislovja med interesi družbe in kolektiva posamezne šole.

Statuti, razen izjem, ne razmejujejo pravic pri odločanju drugače, kot je to že opravljeno v obeh omenjenih členih. Ni potrebno poudarjati, da s tem ne moremo biti zadovoljni. Tako dobesedno ponavlja pravico pod točko ena čl. 9., da šolski svet v celoti:

— skrbi za celotno življenje in delo šole, obravnava delovne uspehe in stanje v šoli ter daje smernice za izboljšanje vzgojnoizobraževalnega dela — 26 od 30 statutarov (87 %);

določilo pod točko šest, čl. 9.: — sprejme statut in ga predloži v potrditev pristojni skupščini družbeno-politične skupnosti, navaja pa zakon 24 od 30 pregledanih statutarov (80 %);

določilo pod točko dve, čl. 9.: — v skladu s predpisi obdeluje in dopolnjuje predmetnike in učne načrte, določa vpisne pogoje ter postopek in vsebino zaključnega izpita, dobesedno navaja iz zakona 23 od 30 statutarov (77 %);

določilo pod točko pet, čl. 9.: — sprejema letne in dolgoročne delovne programe, odloča o pogodbah za izvršitev teh programov in skrbi za njihovo reševanje, navaja 20 od 30 statutarov (67 %);

določilo pod točko tri, čl. 9.: — skrbi za povezavo šole z okoljem, navaja 20 od 30 statutarov (67 %);

določilo pod točko deset, čl. 9.: — sprejema poslovnik o delu sveta šole, navaja preko 20 od 30 statutarov (67 %);

določilo pod točko štirinajst, čl. 9.: — imenuje direktorja šole, navaja 20 od 30 statutarov (67 %);

določilo pod točko štiri, čl. 9.: — določa dopolnilne vzgojnoizobraževalne oblike dejavnosti šole, navaja dobesedno ali nekoliko dopolnjeno s skrbjo za kulturno-prosvetno delo 18 od 30 statutarov (60 %).

Navedena določila o zadevah, o katerih naj odloča svet šole v celoti, so vsa, za katera 11. člen istega zakona terja enakopravno odločanje. Obenem pa so s tem, vsaj po večini, izčrpana sploh vsa določila, ki zadevajo pravice in dolžnosti šolskega sveta. Ker gre za najmanj 60% in največ 87% navajanje teh določil, je očitno, da niti teh pravic in dolžnosti niso navedli v vseh statutih!

Le v posameznih primerih so načelna določila 9. člena sicer konkretizirali z večimi določili, kar pomeni boljše vsebinsko rešitev, jasnejše in konkretnije razmejene pravice in dolžnosti v pristojnosti celotnega sveta nasproti tistim, ki ostanejo v odločanje samo v kolektivno izvoljenim članom sveta ali pa zboru delovne skupnosti. Iz ocene je razvidno, da je takih statutarov malo, čeprav smo pripravljeni, da šele konkretnost določila, zasnovana na dokaj splošnih in načelnih določbah omenjenega 9. člena, pomenijo solidnejšo osnovo za delo osnovnega samoupravnega organa šolskega sveta. Se več, le taki statuti so solidnejša osnova za usklajevanje interesov obeh sodelujočih partnerjev, ali drugače povedano, taki statuti (konkretnost) nudijo neprimerno manj osnov za konflikte, ko bo treba enotno in sporazumno odločati. Manj razumljivo pa je, da le 66% statutarov določa, kdo imenuje direktorja. Tu ni kaj spreminjati in kaže, da je precej statutarov, kjer pravice in dolžnosti samoupravnih organov niso navedene niti v najbolj splošnih okvirih. (Pozneje bomo videli, da so pristojnosti upravnega odbora in zlasti ravnatelja obdelane vsaj v povprečjih volilo skrbneje kot pravice in dolžnosti šolskega sveta, da ne govorimo o pravicah

kaže, da je bilo sestavljalcem lažje opredeljevanje teh, v praksi že uveljavljenih »tradicionalnih« pravic. Pri tem pa niso bili pozorni na to, da te »tradicionalne« pravice niso vselej v skladu z načeli pravih uveljavljenega samoupravljanja!)

Kot smo omenili, se frekvenca bistveno zmanjša potem, ko gre za določila o pravicah in dolžnostih šolskega sveta, ki so plod lastnih razmišljanj in iskanja smotnega opredeljevanja vloge tega samoupravnega organa. Pravico oziroma dolžnost, da svet določa stopnjo amortizacije v mejah predpisov in pravico, da odloča o uporabi družbenih sredstev šole in o uporabi skladov, čeni razpolaganje z določenimi sredstvi skladov prepuščeno posameznim organizacijskim enotam, ima vključeno 7 do 30 statutarov (to je 23 %). Vsa ostala določila o pravicah in dolžnostih šolskega sveta kot celote pa smo našli največ v 3. običajno pa le v enem statutu.

Določila navajamo »dobesedno« da bi omogočili vsem presojo o njihovi smotnosti in spodbudili nujno dopolnjevanje statutarnih določil. Med drugim svet šole v celotnem sestavu odloča o:

— skrbi za izboljšanje materialnih in drugih pogojev za delo in življenje šole, zlasti za učne prostore, za opremo, za šolsko kuhinjo, higienske pogoje itd. (4);

— obravnava in dokončno rešuje pritožbe staršev na vzgojne ukrepe direktorja in učiteljskega zbora (3);

— obravnava in dokončno rešuje pritožbe učnega, tehničnega, administrativnega osebja ter učencev, če ostali organi po mnenju pritožitelja niso pravilno rešili pritožbe (3);

— odloča o uporabi sredstev, ki jih dobi šola z razširjeno dejavnostjo (3);

— skrbi za socialno in zdravstveno varstvo učencev (3);

— določa način izvedbe letnega popisa inventarja in odpis amortizacijskih in drugih sredstev (2);

— sprejema finančni načrt in zaključni račun (2).

(Nadaljevanje na 2. strani)

Zasilen izhod

Klopi v tehniških srednjih šolah so zasedene do zadnjega. Tisti, ki so prišli vanje, se štejejo po večini za srečneže, saj so se odločili za šolo iz zanimanja in z jasno začrtanimi ambicijami. Nekateri od njih so napolnili vanje starši e namerom, da bodo tako otroka še najprej spravili »do kruha«. Pred mnogimi, ki so se želeli vpisati v srednje tehniške šole, so ostala šolska vrata zaprta. Vzrok je star in za naše razmere že kar naraven: pomanjkanje prostorov v teh šolah. Temu nasprotuje, na drugi strani, veliko pomanjkanje srednjega strokovnega kadra v gospodarstvu in družbenih službah. Za izhod v sili smo poiskali teoretično še najpravičnejšo rešitev — sprejeme izpite. Testiranje, vrsta rebusov ter vprašanj iz matematike, fizike, slovenščine in nemara še česa. Trije dnevi, nekaj ur naprežanja živcev in število točk je odločilo otrokovo prihodnost — morda za vse življenje.

Vprašajmo se, ali res lahko otrok v tako omejenem času in pri izpiti v takšni obliki pokaže vse svoje sposobnosti? Ali nismo s tem prizadeli otrok, ki morda niso bili deležni tako kvalitetnega pouka, kot — denimo — otroci, ki so se šolali v moderni opremljeni šoli in pod vodstvom dobrega pedagoga?

Na splošno velja mnenje, da so pri tem posebno prizadeti otroci tistih šol, ki so oddaljene od mestnih središč, ti se torej šolajo v težjih pogojih. Primer na Tehniški šoli ca strojno stroko v Ljubljani pa govori drugače: otroci iz podeželja so opravičljivi izpit dosti bolj uspešno kot otroci iz Ljubljane. Pri tem seveda ne moremo zavračati krivde na določeno šolo, saj je razumljivo, da se k izpitu niso prijavili samo najboljši učenci (čeprav je le-tih v letošnjem šolskem letu precej). Toda, to je — kljub vsemu — presenetljiva in po eni strani razseseljava ugotovitev.

Ob vsem tem pa ostaja problem še vedno odprt, saj so sprejemni izpiti zgolj star in v sedanjih oblikah tudi zastareli izhod iz zagate. Za sedaj ga moramo prepustiti prihodnosti, rešitev zanj pa je dobro znana: povečanje zmogljivosti srednjih in strokovnih šol. M. K.

DOKLEJ ŠE?

Tempo naraščanja osebnih dohodkov v družbenih službah je relativno hitrejši kot v istem obdobju preteklega leta. Hitrejša naraščanja osebnega dohodka beležimo tudi v šolstvu, kar je prav gotovo rezultat nenehnega prizadevanja političnih in upravnih organov v občinah in republikah. Kljub tej optimistični ugotovitvi pa z naraščanjem osebnega dohodka v šolstvu ne moremo biti zadovoljni, če ga primerjamo z drugimi dejavnostmi v družbenih službah in z gospodarstvom.

Povprečni osebni dohodki na zaposlenega v gospodarstvu rastejo hitreje kot v negospodarstvu. Tako je na primer v prvem polletju letos v primerjavi z istim obdobjem lanskega leta indeks porasta osebnih dohodkov v gospodarstvu 128, v negospodarskih dejavnostih pa 123. Znotraj družbenih dejavnosti pa je naraščanje osebnega dohodka sledeče: osnov-

ne šole 115,7, srednje in strokovne šole 120,4, zdravstvo 124,4, republiški državni organi 122,7, okrajni državni organi 118,7 in občinski organi 122,6. Takšno podobo dajejo republiška povprečja, v posameznih občinah pa porast osebnega dohodka gotovo odstopa navzgor ali navzdol v korist oziroma škodo posameznih dejavnosti. Tako različen tempo naraščanja osebnih dohodkov pa narekuje potrebo analizirati stanje in upoštevati zaostajanje porasta osebnih dohodkov v družbenem planu za prihodnje leto.

Očitno je namreč, da naraščanje osebnega dohodka v šolstvu zaostaja za naraščanjem osebnega dohodka v gospodarstvu in znotraj družbenih služb. Če imamo ob takem gibanju osebnih dohodkov pred očmi še dejstvo, da so dohodki v šolstvu že nekaj let nazaj preizkusi in zaostajajo za drugimi panogami v gospodarstvu

in tudi za različnimi dejavnostmi znotraj družbenih služb, potem je nujno to upoštevati in omogočiti relativno hitrejšo naraščanje osebnega dohodka v vzgojno-izobraževalni dejavnosti.

Politično teritorialne skupnosti so družbeno obvezne zagotoviti sredstva za, po zakonu obvezno dejavnost šol, ne oziraje se na proračunske možnosti komune. Pri tem pa je potrebno upoštevati doseženo višino osebnega dohodka podobnih profilov delavcev, zaposlenih v gospodarstvu in drugih družbenih službah. Vsako odstopanje od tega načela je za nadaljnji razvoj družbeno škodljivo.

Republiški odbor sindikata delavcev družbenih dejavnosti je mnenja, da je ta stališča treba realizirati in vztrajati na ekonomsko upravičenih in družbeno primernih osebnih dohodkih tudi v šolstvu. C. C.

SAMOUPRAVLJANJE V NAŠIH STATUTIH

(Nadaljevanje s 1. strani)

— določa predmetne, učne načrte, vpisne pogoje ter izpitne pogoje iznad minimalnih, ki so določeni s predpisi (2).
— opravlja splošni nadzor nad uporabo premoženja, ki ga upravlja šola (2), seznanja družbeno-politično skupnost (pristojne organe) s problematiko šole (2).
— odloča o najetju kredita za dozdavno potrebnih šolskih prostorov in stanovanj za učitelje (samo en statut) (2).
— je pristojen za tolmačenje določil statuta (1 in dalje).
— daje priporočila za delo ravnatelja in učiteljskega zbora.
— za učence, ki so pri šolanju poka- zali izreden uspeh in so se šolali v tež- kih razmerah, skrbi, da se jim omogoči nadaljnje šolanje (upoštevanja vredno določilo).
— določa šolski okoliš v skladu s svetom za šolstvo pristojne občinske skupščine in v skladu s prizadevanji krajevnimi skupnostmi in ravnatelji prizadežih šol (samo en statut).
— izjemoma lahko spremeni finančni načrt med letom.
— ustanavlja razne komisije in vodi njihove delo.
— določa dopolnilne strokovno izobra- ževalne dejavnosti.
— odloča o pritožbi proti sklepanju učiteljskega zbora (samo en statut).
— odloča o pritožbi proti odločbi di- rektorja oziroma UO.
— odloča o pritožbah zoper izključitev učencev.
— imenuje razpisno komisijo in učitelje na njen predlog.
— sklepa o porabi sredstev, ki jih sprejme šola od posameznih delovnih or- ganizacij podjetja ali družbenih organi- zacij.
— obravnava delovne pogoje in stanje v šoli.
— sprejema delovni program šole.
— skrbi za izboljšanje gnojnih in drugih pogojev za delo in življenje šole.
— daje soglasje za število učencev (vzorno določilo, če ga povečemo z vpra- šanjem financiranja).
— skrbi za čimvečje sodelovanje in povezovanje šole z gospodarskimi in kul- turno-umetniškimi organizacijami, kot tudi z organizacijami za telesno kulturo in tehnično vzgojo in družbenimi orga- nizacijami.
— razpravlja o nastavitvi, prehrani in vzgoji učencev v domovih za učence in podobnih zavodih.
— odloča o disciplinskih ukrepih proti učencem, kadar je to po posebnih predpisih v njegovi pristojnosti.
— imenuje komisije, ki proučujejo določena delovna področja in pripravljajo predloge za seje sveta šole.
— skrbi za sodelovanje šole z družino oziroma gospodarskimi, sindikalnimi, mladinskimi in drugimi družbeno-politič- nimi organizacijami na področju krajev- ne skupnosti.
— organizira posebna strokovna pre- danja v smeri usmerjanju v poklice, daje predloge za navedbo praktičnega dela.
— daje svoje predloge in priporoke k predradnji dohodkov in izdatkov, kakor tudi za zaključni račun šole.
— obravnava opozorila in predloge o vprašanih, ki so splošnega pomena za delo šole.
— posreduje učiteljskemu zboru even- tualne pritožbe staršev in učencev.
— pomaga učencem, ki so končali šolo, najti zaposlitev v njihovem poklicu (1).
— vzpodbuja gospodarske organizacije, da stipendirajo učence v tej šoli (1).
— skrbi, da se na šoli organizirajo različne oblike prirobnih dejavnosti, ki imajo namen razvijati individualne spo- sobnosti učencev in njihovo osebnost (1).

Mimo razmejevanja pravic in dolžnosti sveta šole s pravicami kolektiva, ki naj premoste tudi nasprotujoče si interese — si družba zagotavlja svoj vpliv tudi z okvirnim določanjem razmerja med člani sveta, izvoljenimi v kolektiv in tako imenovanimi predstavniki javnosti. V 10. členu citiranega zakona je določeno, da naj delovna skupnost izvoli v svet šole več kakor polovico vseh članov sveta. Vse drugo je prepuščeno določilom v statutu. To- rej ne le bolj določena opredeli-

tev tega, koliko predstavnikov javnosti naj sodeluje v svetu, marveč tudi, kateri organi in or- ganizacije imenujejo ali izvolijo svoje predstavnike v svet šole, je stvar statutarne določil. V tem pogledu je rešitve skoraj toliko kolikor je statutu.

Kar se tiče udeležbe članov delovne skupnosti v svetu, je 3 % takih statutu, kjer predvidevajo le od 11 do 50 % članov kolektiva v svetu, torej določila niso v skladu z zakonom, 40 % statutu predvideva 51 do 60 % udeležbo članov kolektiva v svetu in 20 % je takih, ki predvidevajo več kot 61 % udeležbo članov kolektiva v svetu šole. Za 37 % statutu pa tega po določilih ni bilo moč ugo- tovit, oziroma razmerij statut niti ne določa. Menimo, da dolo- čila mnogih statutu kljub želenemu vplivu družbe na delo usta- nove po nepotrebnem vključujejo veliko število tako imenovanih predstavnikov javnosti. Ne gre za število, marveč njih kakovost, znanje in pripravljenost za resno sodelovanje!

Ta pregled kaže tudi na raz- noolikost rešitev, ki so še bolj pe- stre, ko gre za določila, kdo kon- kretno naj bi bil član sveta šole kot predstavnik javnosti. Dvoje rešitev smo opazili: so statutu, ki povedo, da naj bo v svetu toliko predstavnikov javnosti, njih izbi- ro oziroma izvolitev pa prepušča- jo političnim in politično-terito- rialnim organom (!). Drugi pa na- navajajo, naj bi v svet šole vklju- čili, izvolili, imenovali predstavi- niki organizacij, kot so: priate- lji mladine, socialistična zveza terena ali občine, redči križ, ob- činska skupščina, krajevni svet, dalje naj bi v šolski svet imeno- vali predstavnike tudi sveti staršev (običajno iz statutarne dolo- čil ni razvidno, ali naj bi imeno- vali predstavnika vsak svet star- šev tam, kjer so le-ti po podruž- ničnih šolah, ali vsi skupaj enega) in šolska skupnost. Redkeje dolo- čajo statutu, da člana sveta ime- nuje ali izvoli tudi mladinska or- ganizacija.

Praksa in vse ocene kažejo, da je nesprejemljivo, da bi v svete imenovali predstavnike organizacij. Organizacija ne more pred- stavljati posameznika, niti se or- ganizacija lahko »preko predstavi- nika« vtiika v delo sveta in šole. Mimo tega ima predstavniki: si- stem še druge pomanjkljivosti, ki opravičujejo gornjo tezo. (Znano je, da je mnogo pripomb na tako imenovani predstavniki sistem izbire članov v samoupravne or- gane socialnega zavarovanja).

Seveda tudi udeležba pred- stavnikov javnosti ne pomeni že samo po sebi popolno usklajeva- nje interesov družbe in kolektiva šole. Vse to nam zdi tudi vse tiste določbe, ki naj bi urejale mnogoterne odnose (na le tiste, ki so materialno-financijske značaja) med šolo in občino, oziroma ob- činsko skupščino. Statutu šol so glede tega še močno pomanjklji- vi, vsekakor pa veliko bolj kot statutu gospodarskih organizacij, ki bi bili lahko v tem pogledu vzgled sestavljalcem statutom šol!

videvajo samoupravni telesi: zbor delovne skupnosti in svet, so tudi pravice enega ali drugega zelo nejasno razmejene, oziroma v ta- kih primerih zbori nimajo posebnih pomembnih pravic.

Ker moramo upoštevati, da gre za kolektive, med katerimi je največji po številu zaposlenih majhen, bi pričakovali veliko bolj urejenost in jasnost ali drugačne oblike neposrednega samoupravl- janja, torej močnejšo udeležbo vsakega posameznika pri spreje- manju odločitev o vseh količinskih pomembnih odločitvah. Majhne skupine (grupe) bi bile sposob- nejše sprejemati večjo odgovor- nost za samoupravne odločitve (tudi zaradi strukture zaposlenih, saj gre za skupine umskih delav- cev), kajti če kje, tu ne more obroditi sadu teza »o potrebnem omejevanju vpliva na odločitve zaradi premajhne razgledanosti, znanja in podobnega«. Tako pa 38 % statutu sploh ne predvide- va, da bi zbor vseh zaposlenih lahko deloval tudi kot odločujoči organ, 29 % statutu pa ne nava- ja nikakršnih pravic in dolžnosti, ki bi bile prenesene na vso de- lovno skupnost. Pomeni, da v 67 odstotkih statutu ni določil, ki bi k samoupravljanju pritegovali vse zaposlene. Celotno referendum kot obliko odločanja vseh predvideva za posamezne zadeve le 38 % ocenjenih statutu. V tem pogledu so statutu delovnih organizacij kljub specifično težjim pogojem dosled- nejše in lahko rečemo, precej pred šolami.

Drugače, boljše so stvari glede tega urejene le v tistih šolah oz. statutih, kjer je delovna skupnost prevzela tudi funkcijo sveta (32 % — to so predvsem šole, ki imajo manj kot 20 zaposlenih).

Pregled, o čem odločajo samo člani delovne skupnosti (zbor de- lovne skupnosti) ali samo tisti člani sveta šole, ki jih je izvolila delovna skupnost, nam da pov- sem enako podoba in odpira ena- kaka vprašanja kot že opisano opre- deljevanje pravic in dolžnosti šolskega sveta, kadar deluje kot celota. Večina statutu se drži določil 9. člena citiranega zakona in le v posameznih primerih pre- segajo ta okvir z bolj konkretni- mi in zato tudi jasnejšimi dolo- čili.

V točki osem člena 9. in v zvezi s členom 11. je rečeno, da — sprejema pravnik o obli- kovani in delitvi dohodka samo tisti del članov sveta šole, ki jih je izvolil kolektiv. To dobesedno ponavlja 30 (100 %) statutu iz- branih in vzorec za to bolj po- drobno opredeljuje. To je obenem tudi edino 100 % uveljavljeno določilo.

Določilo pod točko 7. čl. 9.:

— sprejema finančni načrt in zaključni račun, navaja po zakonu 27 od 30 statutu (90 %).
Določilo pod točko 9 in 12, člena 9.:

— sprejema pravilnik o delitvi osebnih dohodkov.
— določa sistemizacijo delov- nih mest; navaja po zakonu 20 od 30 statutu (87 %).
Določilo pod točko 11 in 13, člena 9.:

— sprejema druge splošne sa- moupravne akte.
— sprejema učne in druge strokovne delavce šole na po- dlagi razpisa, navaja 24 do 30 sta- tutov (80 %).

Določilo pod točko 15, čl. 9.:

— določa o uporabi družbenih sredstev šole in o uporabi sred- stev skladov itd., navaja po za- konu 16 do 30 statutu (53 %).
Pri vseh ostalih pravicah in dolžnostih zbora delovne skup- nosti ali dela sveta šole frekvenca smiselno enakih določil močno pada (največ petkrat, sicer pa se ponavlja manj kot trikrat). Ugo- tovitve so lahko enake kot prej in z istih razlogov dobesedno na- navajamo tudi ta določila:

— izvoli upravni odbor (5).
— izvoli direktorja šole (DS) (4).
— imenuje stalne in občasne komi- sije (3).
— sprejme pravilnik o delovnih raz- merjih (2).
— določa dopolnilno in vzgojno izobra- ževalno dejavnost šole (3).
— sprejme statut šole (del. skup- nosti) (2).
— sprejme investicijski program šole (2).

— razpisuje prosta delovna mesta učnega in drugega osebja (3).
— odloča o odgovori delovnega raz- merja (2).
— upravlja družbena sredstva šole, odloča o uporabi skladov ter o tem in- formira del. skupnost (1 in dalje).
— določa razpisno komisijo, ki spre- jema učne in vzgojne delavce šole na podlagi razpisa.
— sprejme delovni program šole (del. skupnosti).

— odloča o sredstvih skladov šole, razen sredstev investicijskega skada, ki jih lahko začasno uporabiš mimo nj- hovega namena za šolske potrebe (DS).
— odloča o najemanju posojil.
— odloča o odpisu osnovnih sredstev in drobnega inventarja (DS).
— sprejema poslovnik o delu šole (DS).
— voli tri člane komisije za rapi- sovanje mesta direktorja.
— ustanavlja komisije za proučevanje posameznih vprašanj (DS).
— organizira dejavnost šole, skrbi za njen razvoj in določa načrte ter organe šole (DS).
— ureja in zboljšuje pogoje za delo, organizira varstvo pri delu in počitek, zagotavlja pogoje za izobraževanje in zvi- šanje osebnega in družbenega standarda (DS).

— obravnava in rešuje vloge staršev in učencev (DS).
— določa vsebinsko zaključnega izpita, vpisne pogoje ter organizacijo vzgojno- izobraževalnega procesa (DS).
— skrbi za celotno življenje in delo šole, obravnava delovne uspehe in stanje v šoli ter daje smernice za izboljšanje

dela pri vzgajanju in izobraževanju učencev (DS).
— določa v skladu z občinsko skup- ščino o združevanju z drugimi šolami (DS).

UPRAVNI ODBOR

V 15. členu zakona o organih upravljanja v šolah itd. je v pr- vem stavku rečeno, da upravni odbor odloča o poslovanju šole. V nadaljnjih odstavkih pa je rečeno le to, da upravni odbor skrbi, spremlja pripravl- lja in opravlja različne na- loge. Medtem ko ga prvi odstavek enači z drugimi organi samoupravl- janja, ga ostala določila posta- vlja, vsaj po našem mnenju, na prvo mesto. Upravni odbor je izvršni organ sveta šole, čeprav mu le-ta lahko prepušča tudi odločanje o konkretnih določenih zadevah. 70 % statutu opredelju- je upravni odbor kot izvršni organ sveta šole, čeprav s tem ni reče- no, da so pravilno opredeljene tudi vse pravice in dolžnosti, ki so prepuščene tem organom. Vča- sih bi lahko rekli, da je upravni odbor sicer opredeljen kot izvršni organ, z dodeljenimi pravicami pa je tudi odločujoči organ v najbolj pomembnih zadevah. Kot, če lahko rečemo, čisti izvršni organ opredeljuje upravni odbor 55 % analiziranih statutu (13 % ne predvideva tega organa), osta- li pa mu dajejo mimo drugih tudi take pravice, ki bistveno omejujejo svet šole ali zbor de- lovne skupnosti prav v njegovih osnovnih pravicah (v mislih ima- mo ustavna določila glede tega).

Tako lahko drugače nekateri upravni odbori lahko odločajo:

— o porabi sredstva sklada skupne porabe (8).
— o najemanju kreditov (6).
— o ugovorih glede delovnih razme- rij (4).
— o sklepanju delovnega razmerja s tehničnim osebje (3).
— o nadgradnji članom kolektiva (2).
— o izkoriščanju poslovnega sklada (1 in dalje).
— o sklepanju o nadurnem delu.
— o nakupu osnovnih sredstev (brez omejitev).
— o vpisu učencev in drugih okolišev.
— o koriščenju sredstev investicijske- ga sklada do 500 tisoč.
— o delitvi stanovanj.
— o nakupu večjega inventarja.
— o uvedbi nadurnega dela.

Očitno je, da so v nekaterih šolah dali upravnim odborom pravice, ki jim ne gredo. Denimo, kako bi mogel samo majhen del kolektiva, ti upravni odbor, odlo- čati o sredstvih skladov ali o investicijskih (najemnine kreditov, nakup večjega inventarja, itd. Celotno v gospodarskih organizaci- jah, kjer gre dohodek v milijar- de, nismo našli primera, da bi upravni odbor lahko odločal o nakupih do 500 tisoč dinarjev ali celo brez omejitev! To so stvari, ki jih upravni odbor pripravi in predlaga. Potem nagrade? Kaj je tu odločati in kaj lahko upravni odbor odloča, če imamo pravilnik. Delitev je pravica kolektiva, ne pa upravnih odborov! Skratka gre za nepremišljeno dodeljene pravice upravnim odborom.

Mimo pravic odločanja uva- jajo statutu še druge dolžnosti upravnih odborov. Navajamo jih zaradi tega, da bi omogočili pre- sojo o njih pomeni in zato, da bi smotrna določila našla pot tu- di v druge statutu (številke v okle- paju pomenijo, kolikokrat se do- ločilo ponovi v 30 različnih sta- tutih):

— spremlja delo šole in predlaga ustrezne ukrepe za izboljšanje dela šole (13).

— pripravlja gradivo in predlog o vprašanih, ki naj jih rešuje svet šole (2).

— pripravi predlog statuta šole, delov- nega programa, pravilnika o delitvi do- hodka in osebnega dohodka, o delovnih razmerjih in daje v odobritev oziroma sprejem svetu šole (12).

— pripravi predlog finančnega načrta in zaključnega računa (11).

— predlaga odpiranje novih delovnih mest in jih izpolnjuje na podlagi raz- pisa (9).

— predlaga odgovori (8).

— predlaga za smotno uporabo družbe- nih sredstev, s katerimi razpolaga šola (7).

— imenuje komisije, ki mu pomagajo iz- javljati samoupravne naloge (ni jasno, ali svoje komisije ali sploh vse komisije) (6).

— določa način izvedbe letnega po- pi- sa inventarja ali na drug način iztroše- nih materialnih sredstev (5).

— sprejema poslovnik in druge akte in notranja organizacija posameznih de- lovni mest (5).

— obravnava prošnje, pritožbe, pred- loge in mnenja članov delovne skupnosti, če s svojimi rešitvami ne posega v pr- stojnosti sveta šole (5).

— razpravlja o sistemizaciji delovnih mest in drugih splošnih predpisih šole (4).

— odobrava izredne dopuste, če ti presegajo 7 dni (4).

— skrbi za strokovno izobraževanje članov delovnega kolektiva (4).

— sprejema administrativne, tehniške in pomožne delavce na podlagi razpisa (4).

— predlaga sprejem novih delavcev svetu šole (4).

— nadzoruje uporabo in delitev sred- stev, s katerimi razpolaga delovna skup- nost (3).

— pripravlja analizo in sprejema na- poteke za uspešnejše delo delovne orga- nizacije (3).

— sprejema poslovnik o svojem delu (2).

— razpravlja o pritožbah občanov, or- ganizacij in organov glede na/delovno- stvora in poročila o tem svetu šole (1 in dalje).

— daje svetu šole predloge o porabi sredstev rezervnega sklada.

— pripravi poročilo o delu šole ob koncu šolskega leta in poročilo o tekočih problemih skupnega pomena.

— dovoljuje ekskurzije, daljše od dva dni (ni npr. je stvar programe, ki ga sprejmejo vsi).

— dovoljuje učencem izostanek, daljši od osem dni.
— rešuje pritožbe učencev in vzgojne ukrepe razrednika in učiteljskega zbora.
— vrši funkcijo disciplinskega sodišča.
— predlaga gradbeni odbor, ki vodi novogradnjo.
— skrbi za razpravo o vseh predlogih, mnenjih in stališčih, ki jih člani de- lovne skupnosti postavljajo ustreznim or- ganom šole ter za obveščanje članov o rezultatih teh vprašanj.

RAVNATELJ

Še zlasti podrobno so oprede- ljene naloge, pravice in dolžnosti direktorja (v statutih običajno ravnatelj; upravljanje izraza »ravnatelj« ni utemeljeno le za- radi slovenščine, marveč tudi vse- binsko boljše opise delovno mesto boljše od direktivnega »direk- torja« šole. To sicer ni nikakršna slabost, še zlasti ne tistih statutu, ki z dodeljevanjem pravic ne pretiravajo. Pretiravanje, boljše dodeljevanje pravic v posamez- nih statutih pa je spet takšno, da bistveno omejuje v pravicah bodisi upravni odbor, bodisi svet šole in zbor delovne skupnosti. Brez pretenzij navajamo podat- ke, ki kažejo, koliko bolj skrbno je obdelano poglavje o pravicah in dolžnosti ravnatelja nasproti pravicam drugih organov. To je le namig, ki kaže na površnejšo in manj dosledno obdelavo pravic in dolžnosti sveta, upravnega od- bora in zbora, ne pa tudi dokaz, da je pravica, ki jih ima ravnate-elj, že samo zato preveč.

V statutih (N=30) je zapi- sanih 72 vsebinsko različnih dolo- čil, ki zadevajo pristojnosti ravnate- lja. Vendar je pogostnost teh dolo- čil, veliko močnejša takrat, ko gre za ravnatelja, kot pa sicer. Omenjena določila o ravnatelju se ponavljajo v 476 primerih, kar da pride povprečno 16 dolo- čil o pristojnosti ravnatelja na statut. Pristojnosti sveta šole so v celoti naslonjene (kot smo že omenili) le na določila zakona. Vendar najdemo v statutih 50 vsebinsko različnih določil o pra- vicah in dolžnostih sveta šole. Toda tako podrobna in obdelana določila ima le nekaj boljših sta- tutov, zato se vsa ponavljajo le v 239 primerih, kar pomeni, da pride na statut le 8 določil (pol manj kot za direktorja). Še precej slab- še pa je, ko gre za pristojnosti zbora delovne skupnosti oziroma dela sveta, ki ga voli kolektiv. Tu gre za 30 vsebinsko različ- nih določil in je frekvenca tako nizka, da pride na statut komaj 7 določil (toliko jih določa zakon!).

Zaradi preglednosti, kritične presoje dodeljenih pravic itd. tudi za ravnatelja navajamo doberšen del pristojnosti (v oklepaju fre- kvence):

— je odredbodajalec za izvrševanje finančnega načrta šole (22).

— sodeluje v zavodi za prosvetno pedagoško službo, zaradi izboljšanja vsebine in kvalitete celotnega vzgojno- izobraževalne dejavnosti šole (19).

— sestavi ob začetku šolskega leta predlog o organizaciji oddelkov, razpo- reditve učiteljev, za določitev namesti- nika, varuhov zbirke, knjižnice in mentorjev pri org. učencev (19).

— sklepa in razrešuje delovno razme- je z učenci (18).

— lahko zadrži izvršitev sklepa delov- ne skupnosti, UO, sveta šole, učiteljskega zbora, če smatra, da je sklep nezakonit (18).

— skrbi za družbeno, pedagoško, me- todološko in strokovno izpopolnjevanje učnega osebja (17).

— nadzoruje delo članov kolektiva in je njihov disciplinski stariš (17).

— skrbi za izvrševanje sklepov orga- nov samoupravljanja in družbenega upravl- janja ter strokovnih in predstavnihskih organov v občini (17).

— načrtno hospitira pri pouku, ana- lizira delo učiteljev in pomaga svetuje pri dajanju napotke za njihovo strokovno in pedagoško izpopolnjevanje (16).

— nadzira in vodi administrativno in finančno poslovanje ter hrani pečat šole (16).

— sklicuje in vodi konferenco učitel- skega zbora in skrbi za izvrševanje nj- govih sklepov (14).

— izreka kazni za disciplinske »nered- nosti in izdaja odločbe o povračilu škod- e ter predlaga uvedbo disciplinskega po- stopka (po novem zakonu tega ne bo delal) (13).

— skrbi, da so učitelji enakomerno obremenjeni s šolskim in drugim delom, ki je v zvezi z družbenimi nalogami šol, in prvenstveno zaposleni v svoj stroki (12).

— pomaga predsedniku delovne skup- nosti pri njegovem delu ter skrbi za iz- vrševanje sklepov delovne skupnosti same ter nje in predstavnikov javnosti (12).

— sestavlja poročilo o delu šole ob koncu šolskega leta ter zaključni račun (12).

— skrbi, da se premoženje šole varuje in pravilno uporablja (11).

— določa namestnike odsotnim učitel- jem ali vzgojiteljem ter odreja nadurno delo, po sklepu skupnosti, razen v nu- menjem primeru (11).

— spoznava in razvija strokovne in druge sposobnosti posameznih učitel-jev ter jih podpira v njihovih prizadevan- jih pri iskanju in oblikovanju novih in vzpodbudnejših oblik in metod dela (10).

— sklicuje in vodi roditeljske sestan- ke (10).

— organizira in neposredno vodi delo v šoli ter opravlja zadeve, ki so po sploš- nih predpisih in statutu v delovnem po- dročju vodje ustanove (10).

— predstavlja šolo pred drugimi orga- nizacijami in občani (10).

— sklepa finančne dogovore in pogode do 50 tisoč dinarjev; nad 50 tisoč dinarjev mora imeti predhodno soglasje upravnega odbora (10).

— organizira in neposredno vodi delo v šoli ter opravlja zadeve, ki so po sploš- nih predpisih in statutu v delovnem po- dročju vodje ustanove (10).

— predstavlja šolo pred drugimi orga- nizacijami in občani (10).

— sklepa finančne dogovore in pogode do 50 tisoč dinarjev; nad 50 tisoč dinarjev mora imeti predhodno soglasje upravnega odbora (10).

— organizira in neposredno vodi delo v šoli ter opravlja zadeve, ki so po sploš- nih predpisih in statutu v delovnem po- dročju vodje ustanove (10).

— predstavlja šolo pred drugimi orga- nizacijami in občani (10).

— sklepa finančne dogovore in pogode do 50 tisoč dinarjev; nad 50 tisoč dinarjev mora imeti predhodno soglasje upravnega odbora (10).

— organizira in neposredno vodi delo v šoli ter opravlja zadeve, ki so po sploš- nih predpisih in statutu v delovnem po- dročju vodje ustanove (10).

— predstavlja šolo pred drugimi orga- nizacijami in občani (10).

— sklepa finančne dogovore in pogode do 50 tisoč dinarjev; nad 50 tisoč dinarjev mora imeti predhodno soglasje upravnega odbora (10).

— organizira in neposredno vodi delo v šoli ter opravlja zadeve, ki so po sploš- nih predpisih in statutu v delovnem po- dročju vodje ustanove (10).

— predstavlja šolo pred drugimi orga- nizacijami in občani (10).

— sklepa finančne dogovore in pogode do 50 tisoč dinarjev; nad 50 tisoč dinarjev mora imeti predhodno soglasje upravnega odbora (10).

— organizira in neposredno vodi delo v šoli ter opravlja zadeve, ki so po sploš- nih predpisih in statutu v delovnem po- dročju vodje ustanove (10).

— predstavlja šolo pred drugimi orga- nizacijami in občani (10).

— sklepa finančne dogovore in pogode do 50 tisoč dinarjev; nad 50 tisoč dinarjev mora imeti predhodno soglasje upravnega odbora (10).

— organizira in neposredno vodi delo v šoli ter opravlja zadeve, ki so po sploš- nih predpisih in statutu v delovnem po- dročju vodje ustanove (10).

— predstavlja šolo pred drugimi orga- nizacijami in občani (10).

— sklepa finančne dogovore in pogode do 50 tisoč dinarjev; nad 50 tisoč dinarjev mora imeti predhodno soglasje upravnega odbora (10).

— organizira in neposredno vodi delo v šoli ter opravlja zadeve, ki so po sploš- nih predpisih in statutu v delovnem po- dročju vodje ustanove (10).

— predstavlja šolo pred drugimi orga- nizacijami in občani (10).

— sklepa finančne dogovore in pogode do 50 tisoč dinarjev; nad 50 tisoč dinarjev mora imeti predhodno soglasje upravnega odbora (10).

— organizira in neposredno vodi delo v šoli ter opravlja zadeve, ki so po sploš- nih predpisih in statutu v delovnem po- dročju vodje ustanove (10).

— predstavlja šolo pred drugimi orga- nizacijami in občani (10).

— skrbi za izboljšanje učno-vzgojnega dela na šoli (10).
— vodi evidenco nadur in honorarjev ter jih nadzoruje (9).
— pripravi predlog o obliki

Modernizacija pouka na gimnazijah

Upravni odbor skupnosti gimnazij je razpravljal o učni obveznosti, o »dnevu gimnazij«, o zasluškarskih akcijah...

Vrsta vprašanj, ki so vsakokrat na dnevnem redu upravnega odbora splošni ustanovljene skupnosti gimnazij SRS, dokazuje resnično potrebnost tega »posvetovalnega organa republiške sekretariata za šolstvo«. Potrjuje pa se tudi dokajšnja težavnost naloge, ki si jo je skupnost gimnazij zadala: da usklajuje izobraževalni proces med posameznimi zavodi. Gimnazije v nekaterih manj razvitih občinah namreč stalno prosijo pomoči tako pri sestavljanju učnih načrtov, pri njihovi realizaciji kakor tudi pri vodenju celotne politike teh ustanov. Zadostiti morajo potrebam verifikacije, to pa terjajo od njih — v pogojih, v kakršnih delajo — nemajhen napor.

Tako je upravni odbor skupnosti gimnazij v petek 11. t. in. ponovno načel nekaj najbolj perečih problemov dela in življenja teh ustanov. Na seji, ki ji je predsedoval prof. Branko Božič, so obravnavali med drugim predlog programa dela skupnosti, organizacijo seminarja o pripombah k učnemu načrtu za gimnazije, vprašanje učne obveznosti učiteljev na teh ustanovah, nove zaključne izpite in drugo.

Podrobnosti o omenjenih vprašanjih bodo objavljene v biltenu, ki ga izdaja skupnost gimnazij, zato se bodo v našem poročilu omejili le na nekatere probleme, ki bodo posebej zanimali naše bralce.

Živahna razprava se je — povsem razumljivo — razvnela ob problemu učne obveznosti. Nekateri gimnazije so z letošnjim šolskim letom že uvedle za svoje profesorje 20-urno tedensko obveznost (v smislu »poročila o delovni in učni obveznosti prosvetnih delavcev«, ki je bil objavljen

v Prosvetnem delavcu št. 12, 1964), druge gimnazije pa se resno pripravljajo na to. Seveda nastaja ponekod problem sredstev. Vsekakor je treba poudariti, da se zaradi tega ukrepa ne smejo znižati mesečni prejemki prosvetnih delavcev v teh ustanovah, marveč morajo občinski skladi za šolstvo preskrbeti v ta namen dodatna sredstva. Gimnazije so dobile z resolucijo Ljudske skupščine o vlogi in nalogah gimnazij (leta 1961) v naši družbi odgovorno nalogo da kot ena izmed šol druge stopnje pripravljajo mladino za nadaljnje šolanje na višjih in visokih šolah, obenem pa omogočijo tudi zaključeno študija in možnost prehajanja na redna delovna mesta. S tem so se zahtevale po kvaliteti in obširnosti znanja absolutno močno stopnjevale, organizacija takega študija, ki bo v skladu z zahtevami verifikacije — se pravi modernega pouka na višini sodobnega šolstva v svetu — pa prinaša s seboj določene zahteve ne le po primerni opremljenosti učnih prostorov, kabinetov in delavnic, marveč tudi in še prav posebej po takim učnem kadru, ki bo imel vse pogoje za opravljanje svoje naloge. S preobremenjenostjo učiteljev — tako, da se bodo sami sebe uničevali — tega prav gotovo ne bomo dosegli. Če so imeli nekoč profesorji gimnazij 18-urno učno obveznost (in je to v skladu z mednarodnimi normami), če danes v gospodarskih organizacijah (z ušhom!) uvajamo 42-urni teden, bo potrebno pravilno oceniti tudi delo gimnazijskega učitelja in mu priznati določen čas za lastno izpopolnjevanje ter ga primerno nagraditi. Upravni odbor skupnosti gimnazij se je lotil sestave posebnega poročila, ki ga namerava poslati vsem odgovornim činiteljem — občinskimi skladom za šolstvo, sindikatu, zavodom za prosvetno-pedagoško službo in drugim. V poročilu bo poudarjeno, da je vsekakor treba računati s tem, da se sprejme za učitelje na gimnazijah 20-urna tedenska učna obveznost.

Posebej in prav v istem smislu se postavlja zahteva tudi za ravnatelje gimnazij: če naj bodo le-ti zares pedagoški vodje svoje ustanove — to pa je zahteva, ki se vsak dan bolj odločno postavlja — jih bo treba oprostiti učne obveznosti. Vsa administrativna dela bodo opravljal sekretarji.

»Dan gimnazij« — vsakoletni pregled dela na teh zavodih

V nadaljevanju se je upravni odbor razpravljal o tem, da bo skupnost morala prevzeti nase tudi nalogo urediti fizikulturno dejavnost na gimnazijah. V teku celotnega šolskega leta se bodo dijaki pri urah telesne vzgo-

je pripravljali na zaključno javno manifestacijo, ki naj bi prikazala dosežke v posameznih panogah v obliki medsebojnih tekmovanj. Še več: po zgledu ljubljanske višje gimnazije, ki je v tem pogledu dosegla že lepe uspehe, naj bi ta tekmovanja razširili tudi na druge dejavnosti — ob »dnevu gimnazij« (nemara na »dan mladosti«) bi se med seboj pomerili pevski zbori, igralski krožki, mladi literati, šahisti itd. Na ta način bi dobile vse te dejavnosti potrebno spodbudo, s tem bi pa aktivirali tudi najširši krog mladine.

Skupnost gimnazij se bo zavzela za to, da bi na šolah odpravili vse zasluškarske akcije, ki so se zadnji čas silno razmahnile: vse mogoče založbe, gledališča in drugi pošiljajo svoje predstavnike na šole in s svojimi trgovskimi posli motijo pouk.

Poleg že omenjenega obsega programa skupnosti gimnazij v bližnji prihodnosti še sledijo: organizacijo seminarjev za pripombe k učnim načrtom, izboljšanje organizacije proizvodnega dela, sodelovanje pri pripravljanju novih učbenikov, proučitev novih delovnih mest na gimnazijah, kot so tehniki, laboranti in knjižničarji, dalje medsebojna pomoč pri opremljanju kabinetov in delavnic ipd.

D. H.

Razmišljanje po popravni izpitih

Čemu služijo intervencije, izjeme, privilegiji?

Spet so minili za marsikatero dijaka in verjetno še večkrat za njihove starše včasih tako nestrpni dnevi, ko pred izpitnim rokom hodijo starši okrog profesorja in ga opozarjajo na učne strah pred profesorjem, govorijo o vseh mogočih inštruktorjih in izdatkih, ki jih imajo s tem, dajejo napotke, kako naj profesor pri izpitu postopa, da otrok ne bo imel treme, da se ne bo prestrašil in tako pozabil tistega, kar se je s tolikšno prizadevnostjo in ob pomoči skoraj vsega sorodstva naučil. Ni potrebno posebej poudarjati, da je poslanstvo vseh takšnih predizpitnih prizadevanj in opozarjanj v tem, da poskušajo starši z drugimi besedami reči, spustite ga, pa čeprav ne zna, saj sem vas opozoril, da je pripravljen, čeprav na izpitu ne bo pokazal nobenega znanja. Ko pa dela otrok izpit, že brni telefon in že stoji starši pred zborničnimi vrati in se zanimajo, kakšen je rezultat izpita.

Če bi človek opazoval vse to in nič drugega ter sam ne poznal razmer, bi moral ugotoviti, da so to najbolj skrbni starši najbolj prizadevnih otrok. Resnici na ljubo pa je ravno nasprotno. Ra-

zen morda redkih izjem so to starši takšnih učencev, katere so profesorji vse leto opozarjali na resno delo, na posledice nedelavnosti in katerim so dajali v podpis staršem vse mogoče opomine, obvestila in opozorila ter jih vabili v šolo, da bi se pogovorili o učenčevem delu, napakah in zadržanju. Vendar se je najtežje zgodilo, da so bila vsa opozorila praktično zama, da je sicer učenec prinesel podpisano obvestilo (podpisal ga je največkrat sam ali pa dal drugemu, če je bil v tem bolj spreten), razrednik pa je na govorilni uri čakal starše zama. Posledica je bila prav gotovo ta, da je imel učenec popravni izpit, če ni morda celo padel in tako izgubil leta. Niso popravni izpiti zato, da bi učence zamorili in pokvarili počitnice staršem, kot se nekateri celo izražajo, ali da bi se hotel profesor nad učenecem maščevati, temveč so izpiti zato, da bi dijaki še enkrat predelali izpitno snov in bi v prihodnjem letu lahko uspešno izdelovali.

Takšnega mnenja pa prav gotovo ni večina popravilcev in zato že vnaprej računajo ali na srečo, da jim bo uspelo opraviti izpit, ali pa na dejstvo, da jih bo profesor na izpitu avtomatično

spustil brez vsakega znanja. Ker pa v splošnem ne velja ne prvo, drugo pa v nobenem primeru ne, so posledice jasne: dijak ne izdela in leto je izgubljeno.

Po taknem rezultatu navadno prične ukrepati starši in to prav tisti, katere je med šolskim letom vabil profesor na vse načine v šolo, da bi se z njimi pogovoril, kaj vse je treba storiti in kaj se sploh še napravi. Da Marsikdo od učiteljev je presenečen, ko ga na cesti ustavi povsem neznana oseba, se predstavi kot starši ali drug sorodnik dijaka, ki je pri popravnem izpitu padel, in zagotavlja, da se je dijak učil, koliko inštrukcij je imel in že skoraj z višino izdatkov za inštrukcije pove, kolikšno oceno bi moral pri izpitu dobiti. Prav gotovo je, da dober pedagog takšnega razgovora ne bo odklanjal, čudno pa se vseeno mora zdeti, čemu človeka ne pozna takrat, ko je še čas, in zakaj hoče ukrepati šele tedaj, ko je že povsem prepričan.

Naslednja pot takšnih posredovalcev po izpitu je navadno pot k ravnatelju šole, ki ga hočejo spet na vse načine prepričati, da otrok snov povsem obvlada, da ima tolikšno tremo, da ne spravi ničesar iz sebe, in podobno. Istočasno pa prihajajo k profesorjem še inštruktorji in navadno samo ugotavljajo, koliko bi po njihovem mnenju dijak le moral dobiti. Ko mu profesor v celoti pojasni, kako je z vso stvarjo, poskušajo položaj razumeti, prosijo pa še, naj profesor le ne nasprotuje, če jim bo (mišljeno staršem) uspelo po kakršni koli zvezi izsiliti ponovni izpit. Splošno se zahteva, naj bi se opravljal popravni izpit ponovno, češ da so bili tako objektivni vzroki, da dijak dejansko ni mogel pokazati svojega znanja. Med vsemi otroki je namreč njihov prav gotovo izjema in kot takšno izjemo ga je potrebno obravnava, ker bi bilo sicer nepedagoško, neživljensko in še marsikaj ne. Navadno sledi takšnim ukrepom obvezna prošnja, kjer še enkrat naštejejo vse objektivne vzroke in tako »upravičeno« pričačujejo še enkratno opravljanje izpita. Dijak pa v takšni prošnji napravi pravo »zaoblubo«, kako se bo poboljšal in opravičil uslugo. So tudi primeri, da je takšni prošnji priloženo zdravniško spričevalo, čeprav je v predhodnih razgovorih že kdo omenil, da ni bilo vse počitnice nobene sledi o kakšni bolezni.

Nerazumljivo je dejstvo, da vsak hoče izjemo samo za svojega varovanca in pri vsem tem nihče ne pomisli, da bi bili povsem upravičeni zahtevati nekaj podobnega tudi ostali, ki izpita niso napravili. Če hoče biti šola objektivna in principalna v vseh pogledih, potem bi morali vsi delati izpite ponovno, s čimer pa bo prav gotovo šola in njen režim izgubil na pomenu in bi na podobne primere v prihodnje vplivalo povsem nevzgojno. Na drugi strani pa je dvakratno polaganje izpitov povsem nezakonito in takšne zahteve zavrača že sama šolska zakonodaja.

So posamezniki celo med profesorji na šolah, ki nekaj podobnega odobravajo in sanjajo, da bodo izpiti odpadli in podobno, ali da bi bilo morda celo na srednji šoli mogoče napredovati z negativnimi ocenami. Kaže, da teh ljudi ni izučila niti osnovna šola, ko se je to uveljavilo kot zelo malo vzpodbuden primer, ki ima znatno več negativnih posledic.

Nisem napisal tega zato, da bi našteval gode primere, temveč zato, da bi marsikateri o njih resno razmisli, in to tako starši kot otroci in tudi profesorji. Razmisli v prvi vrsti zato, da bo videl, kdaj je čas za pravilno ukrepanje in kdaj se lahko določeni rezultati še popravijo. Se bolj pa se mi zdi, da je potrebno razmisliti o vsem tem zato, ker je velika večina teh izgovorov povsem neutemeljenih in v takem primeru hočejo tako otroci kot starši doseči nekaj, ne da bi jim bilo potrebno za to posebno prizadevanje. To pa je prav gotovo v celoti zgrešeno, nevzgojno in se v nobenem primeru ne sme in ne more opravičevati. Razumevanje teh stvari v prvi vrsti s strani staršev se bo moralo prav gotovo izraziti v tem, da bodo iskali stika s šolo pravočasno, navajali otroke k rednemu delu, ker potem gotovo ne bo potrebno iskati privilegije in posebnosti z vsemi mogočimi intervencijami in izjemami, ker bodo otroci v šoli dosegli uspeh z delom in bo vse ostalo odveč. Pametno pa je nedvomno, da o vsem tem razmislijo tudi profesorji, razredniki, da bodo dijake pravočasno opozarjali in jih navajali k delu, ne pa zahtevali poznejše zanje vse mogoče izjeme.

V. P.

Samoupravljanje

(Nadaljevanje z 2. strani)

sij (že v osnutkih statuten gospodarskih organizacij smo opazili skoraj 100 % uveljavljanje teh pomožnih organov samoupravljanja, ki jim ponekod dajejo celo nekatere posebne pravice in jih imenujejo odbori DS), bi lahko trdili, da se sestavljenci niso posebej močno naslonili na izkušnje samoupravljalcev v gospodarstvu. Vendar pa moramo upoštevati, da bo oblikovanje komisij v šolah in vsebina dela posameznih komisij prinesla šele praksa. Za sprejete statute bi lahko rekli, da niti dva ne predvidevata istih komisij z istimi nalogami.

18 % statuten predvideva, da se komisije formirajo po potrebi, 15 % statuten pa pravi, da svet šole sicer ima komisije, vendar ne povedo natančno, za kakšne komisije (njih naloge in sestav) gre, 18 % statuten pa našteva sledeče komisije (v oklepaju število, frekvenca teh komisij):

— komisija za socialno in zdravstveno varstvo učencev (4), komisija za mlečno kuhinjo (4), komisija za razpis prostih delovnih mest (4), komisija za popis inventarja (2), komisija za oceno delovnih mest (2), gospodarsko-finančna komisija (2), prosvetno-pedagoška komisija (2), disciplinska komisija (2), komisija za delovna razmerja (2), komisija za delitev gibljivega dela OD (?) (1), komisija za ideološko delo (1), komisija za izdelavo delovnega programa (1), strokovna komisija (1), komisija za primopredajo poslov direktorja (1), komisija za izdelavo pravilnikov in statuten (1), komisija za tehnični pouk in prakso v proizvodnji (1), komisija za amortizacijo (1), komisija za delitev OD (1).

Statuti predvidevajo tudi komisije upravnih odborov (zanimivo, da je takih komisij manj pri upravnih odborih gospodarskih organizacij!), 58 % statuten ne predvideva takih komisij (več kot 10 % statuten namreč ne predvideva upravnega odbora kot samoupravnega organa), v 22 % komisije predvidevajo, vendar ne povedo, za kakšno komisijo gre, v 5 % komisije formirajo, če je to potrebno, v 15 % pa določajo, da bodo imeli katero izmed naslednjih komisij:

— disciplinska komisija (2), izpitna komisija (2), komisija za oceno delovnih mest (2), komisija za popis inventarja (2), komisija za razpis delovnih mest (1), komisija za prošnje in pritožbe (1), komisija za rekreacijo in stanovanjska vprašanja (1), komisija za oceno delovnih mest (1).

Tako smo izluščili nekaj najbolj značilnih načel, ki zadevajo samoupravljanje v šoli. Menimo, da je očitno, da gre za začetek poglobljenega uveljavljanja samoupravnih odnosov v šolah in, da bo dokaj važna naloga: spremljanje in ocenjevanje konkretnega dela, ne le zaradi morebitnega dopolnjevanja statuten, marveč tudi poglobljenega študija samoupravnih problemov v ustanovah, ki imajo nasproti gospodarskim organizacijam tudi svoje posebnosti.

Zavod za napredek šolstva in Zavod za unapredjevanje šolstva Hrvatske sta v juniju mesecu pripravila v Ljubljani medrepubliški seminar za novo metodo glasbenega pouka v osnovnih šolah. Udeleženci seminarja, ki je lep primer medrepubliškega sodelovanja pedagogov, so se izpopolnili v metodah glasbenega pouka s pomočjo kitare, ki se vse bolj uveljavlja tudi drugod po svetu

Pogled na Praški grad

PEDAGOŠKO DELO V PRIRODOSLOVNEM MUZEJU

Ob začetku novega šolskega leta bi rada v tem članku na kratko opisala pedagoško delo v Prirodoslovnem muzeju v Ljubljani in s tem opozorila vse predavatelje prirodoslovnih ved na naših šolah o možnosti pouka v Muzeju.

V preteklem šolskem letu smo skušali zainteresirati predavatelje biologije, da bi učence in dijake čim večkrat pripeljali k učnim uram v Prirodoslovnemu muzeju. Pri tem nam je nudil znatno pomoč Zavod za prosvetno pedagoško službo Ljubljana I. Na šestanku biološkega aktivna so bile določene šole, ki so poizkusno sodelovale z Muzejem ter nato konec šolskega leta poročale o dosežkih in uspehih na tem področju. Te šole so bile: osnovne šole Prežihovega Voranca, Majde Vrhovnikove, Poljane, Valentina Vodnika, Zvonka Runka, Borisa Kidriča, Stožice ter Ketteja in Murna.

Profesorji, ki na omenjenih šolah poučujejo biologijo, so večkrat obiskali s svojimi učenci Prirodoslovni muzej. Učne ure so

pripravili bodisi profesorji ali kustos-pedagog, mnogokrat pa tudi učenci sami v obliki referatov ali pa v obliki razgovorov. Ob dioramah, ki prikazujejo razne biotope, so si učenci ogledali razstavljene eksponate, dobili so temeljitejši pojem o okolju, v katerem žive živali in rastline, ki so jih obravnavali pri učni uri. Učenci, ki so pripravljali referate, so pred učno uro prihajali v Muzej, si delali s pomočjo kustos-pedagoga razne zapiske, ki so jim nato koristili pri sami učni uri. Za učno uro se je običajno pripravilo več učencev, od katerih je vsak predelal določeno poglavje iz obravnavane učne snovi. Pri tem smo ugotovili, da učenci vedno zelo živahno sodelujejo in si tako s spretnim nabiranjem podatkov zapomnijo učno snov bolj živo, kot če bi samo pasivno poslušali razlago.

Zelo veliko prizadevanja pri tem delu so pokazale zlasti tvarišča prof. Torelljeva in Merčunova (osn. š. Prežihovega Voranca), profesor Amonova in

profesorica Terčeljeva (osn. š. Stožice) in profesorica Sevnikova (osn. š. Majde Vrhovnikove).

Tak način šolskega dela dokazuje, da lahko profesorji nekatere teme iz učnega načrta za osnovne šole in gimnazije zelo uspešno razlagajo v Muzeju, seveda pa morajo biti učne ure temeljito pripravljene. Učna ura je lahko uvod v večje poglavje ali v temeljitejšo razlago, ki nato sledi v razredu, ali zaključena šolska ura ožje biološke enote, kakor tudi ponovitev in utrditev že v šoli pridobljenega znanja.

Najuspešnejše učne ure so bile iz naslednjih poglavij: za 4. razred osnovne šole gozd (živali in rastline v gozdu), planinski svet (živali in rastline naših planin) in rudnine.

Za 5. razred osnovne šole polje (poljske živali), travnik (živali in rastline na travniku), sadovnjak in sadni škodljivci ter ptice pevke.

Za 6. razred osnovne šole mlaka (živali in rastline v mlaki), tekoča sladka voda, življenje ob vodi, morje (obalni pas), jadranske ribe, planinski svet, podzemeljske jame.

Za 8. razred osnovne šole dokazi za razvoj nauk iz paleontologije (fosili), razvoj vretenčarjev, razvoj živalstva in rastlinstva in razvoj človeka.

Pri pouku v Muzeju se je pokazala preča potreba po posebnem prostoru oziroma sobi z nameščenimi mizicami, na katerih bi si učenci beležili ali skicirali svoja opazovanja. Ta soba bi obenem lahko služila za druga predavanja in projiciranja bioloških filmov, kar je v današnjih razstavnih prostorih zaradi pomanjkanja prostora zelo oteženo.

V preteklem šolskem letu smo z opisanim delom šele začeli. Prepričani smo, da bomo v letošnjem šolskem letu to delo še razširili na ostale ljubljanske šole, našli morda nove oblike dela in izkoristili še druge možnosti pouka v Prirodoslovnem muzeju

Bolkova (osn. š. Borisa Kidriča), tako, da bo Prirodoslovni muzej vsaj ljubljanskim šolam služil kot bogat biološki kabinet oziroma mesto, kjer lahko otrokom razširimo znanje izven ozkih okvirov učnih načrtov ter v njih zbudimo ljubezen do narave.

Poudariti moramo, da prihajajo v Prirodoslovni muzej tudi druge šole iz vse Slovenije, pa tudi iz drugih republik. Vsem šolam je naš Muzej široko odprt. Radi jim pri ogledu nudimo razlago in pokažemo tudi druge zanimivosti iz naših študijskih zbirk.

Majda Zlender
Kustos-pedagog
Prirodoslovni muzej
Ljubljana

Filmsko gledališče v Velenju

Filmsko gledališče v Velenju ni majhna stvar! Tako je razpravljaj upravni odbor velenjske Svobode, ki ga je ustanovil.

Pred dnevi so v dvorani kulturnega doma vrteli premierski film »Ne joči, Peter«, Film je poln humanističnih in vedrih poant in veselo presneti obiskovalca.

To je začetek. Program je že sestavljen za vse leto in vsak ponedeljek bodo na sporedu kvalitetni filmi. Mnoge izbranih filmov bodo filmski kritiki interpretirali. Zato bo gledalec laže spoznal pozitivne in negativne vrednote filmske umetnosti.

Pogovarjali so se o mladinskih predstavah filmskega gledališča. S tem bodo dali široko možnost za filmsko vzgojo predvsem mladim. Ni res, da se človek — kreator — ob filmu sam nauči pravilno gledati filmske predstave. Tako mišljenje je neke podzavestno in vulgarno usidrano. Preprečuje, da bi se v šolah in ustanovah ter vseh drugih razširila prepovedna vzgoja te umetnosti. Tudi v rudarskem mestu so pričeli orati ledino. Zamisel o gledališču je zrasla pravočasno in širok krog ljudi — dvorana sprejme štiristo gledalcev — se bo vzgajal tako, da bo objektivno in zato pravilno dojemal vrednote, ki jih nudi film.

Za otvoritev je bila dvorana v Velenju nabito polna. Ne bo sicer materialnih presežkov. Neprimerno večji pa bo estetski, kulturni, družbenopolitični. Zato se je filmsko gledališče v Velenju rodilo.

Če pomislimo, da bodo vrteli le premierske filme in bodo distribuirali filmove v lepem mestu prirejal filmske revije, smo prepričani, da bodo prebivalci rudarskega mesta — stari in mladi — veliko pridobili.

Ob stoletnici hrastinskega šolstva: učenci na razstavi zgodovine šolstva v Hrastniku, katero jim razlaga hrastniški kronist upok. šolski ravnatelj Ljotje Hofbauer

KRAMLJAJMO O UČBENIKIH

ZAMUDE IN OPRAVIČILA?

Funkcija učbenika je dobro znana: pomaga naj pedagogu in učenca pri delu, zato naj bo gradivo v njem zbrano kvalitetno in tako, da ga bo učenec s pomočjo učiteljeve razlage čim lažje in čim boljše dojel. Je torej nepogrešljiv pripomoček, zato ga je treba do-

biti ob pravem času, ga temeljito spoznati, oceniti njegove pozitivne strani in odločno pokazati na nejasnosti. Za to so prav gotovo najbolj poklicani ljudje, ki delajo v šolah — praktiki, ki bodo s kritično presojo potrdili njegovo veljavo, ali pa ga zavrnili kot neuporabnega.

Šolski zvonce zazvonijo vsako leto prežgodej. Za prosvetne delavce in za učence. Le-tom se namreč kljub prerivanju po knjigarnah Državne založbe Slovenije in Mladinske knjige tudi letos ni posrežilo dobiti vseh učbenikov. Listanje po seznamu, ki ga je pripravil republiški sekretariat za šolstvo, nas opozori na nekatere knjige brez označenih cen, kar pomeni, da nosijo — ali pa bodo nosile — letošnje letnično izdaje. Opravičilo za zakasnitev: reformirani pouk zahteva nove, ustrežnejše učbenike, prikrojene novim učnim načrtom. Takšne

šolske učbenike pripravljajo štiriinajst učbenikov, ki bodo na voljo do prihodnjega leta. Nastajajo že prvi oditisi za: Somatologijo II, Geologijo III, Nemško literarno čitanko, Angleško literarno čitanko, drugo leto (ali že med letošnjim šolskim letom) bo izšla tudi Kemija za 4. razred gimnazije. Na odobritev čakajo: Francoska literarna čitanka, Ruska literarna čitanka in Slovenška književnost II. V izdelavi so še: Zoologija I, Biologija IV, Astronomija III, Geometrija III, Fizika II, Kemija II, Organske kemija, Zgodovina II, III, Geometrija I, II in Osnove umetnosti v vzgoji.

Letošnjega junija je bilo razpisanih kar dvanajst učbenikov; za vse od teh so dobili avtorje: družbene vede pa ne. Za filozofijo, sociologijo in psihologijo namreč ni lahko dobiti avtorjev. Videti je, da se ljudje neradi lotijo tako zahtevnega in odgovornega dela, kot je pisanje učbenikov, saj ostajajo razpisi — kljub povečani nagradam — avtorje — samo glas vpijočega. Mnogi se dela sicer lotijo, vendar marsikdo tega ne zmore.

Ob tednu boja proti TBC (od 21.-27. septembra)

Tuberkuloza je resda samo eden od problemov, ki zadevajo naše zdravje, in pri tem mladine niti ne v omembe vredni meri, vendar pa je pri nas toliko socialni in gospodarski problem, da bo poteklo še kar precej let, predno ga bomo vsaj za silo rešili.

Vsak naš otrok se do 14. leta starosti skoro gotovo sreča z bacilom tuberkuloze, kar praktično pomeni, da je med nami precej ljudi, ki trosijo bacile tuberkuloze in tako okužujejo mladi rod.

Tuberkuloza je dolgotrajna bolezen, vseh bolnikov se nismo odkrili, vsako leto zbolijo precejšnje število novih. Zdravljenje je prav tako zelo dolgo, zato moramo z gotovostjo računati, da se bodo otroci, ki danes obiskujejo srednjo in osnovno šolo, prav gotovo srečali s problemom tuberkuloze, kakor hitro se bodo po končanem šolanju vključili v proizvodni proces. Z vsjo silo ga bodo začutili kot družbeni in ekonomski problem, zato je edino pravilno, da jih vsaj do neke mere že v šoli pripravimo tudi na to.

V kopici stvari, do katerih naj naš šolar zavzame pozitivno stališče in izoblikuje svoje pozitivne odnose, naj bi stališča in gledanja na tuberkulozo ne bila na zadnjem mestu. Ne gre namreč zgolj za tuberkulozo, gre za odnos do nalezljivih boleznih sploh. Za razliko od drugih boleznih imamo glede nalezljivih boleznih orodje v svojih rokah, vemo, kdo jih povzroča, kako jih zdravimo in predvsem, kako se jih ubranimo. Ubrani se nalezljivih bolezni pa je značilno za kulturnega človeka: ne gre drugače, nalezljive bolezni so v vsakem primeru znak zaostalosti!

Boj proti tuberkulozi oziroma boj proti nalezljivim boleznim sploh, bi morala biti dolžnost vsakega občana, pri tem pa mu stoji ob strani zdravstvena služba, šola in družbene organizacije.

Vsak od teh ima posebej določeno mesto in naloge.

Zdravstvena služba pozna štirih kardinalnih ukrepov: zgodnje odkrivanje bolezni, sodobno zdravljenje, cepljenje ali besežiranje in pa kemoprofilaksa, ki vse skupaj v največji meri zagotavlja uspeh v boju za končno eliminacijo tuberkuloze kot socialnega problema.

Šola, zlasti osnovna, ima — ker jo obvezno obiskuje vsak naš občan — prav posebno mesto v teh prizadevanjih. Njen vpliv na mlado, oblikujočo se osebnost je nedvomen in stališča, ki jih formira v mladem človeku, zastopa ta tudi kasneje v svoji vsakodnevni življenjski praksi in se po njih tudi ravna.

Družbene organizacije, v prvi vrsti Rdeči križ s svojimi sekcijami za boj proti tuberkulozi, podpirajo prizadevanja zdravstvene službe in šole ter utrjujejo v prebivalstvu stališča in gledanja na problem tuberkuloze ter pomagajo ustvarjati tudi adekvatno javno mnenje. Rdeči križ ima pri tem še poseben privilegiran položaj, saj zlasti med podmladkari in mladino RK lahko najuspešneje propagira oblike in metode boja proti tuberkulozi in vzgaja v njih aktiviste za zdrav način življenja, za pravilno in uravnoteženo prehrano, za zdrav rekreacijo, aktiven počitek ipd.

Solske mlečne kuhinje igrajo pri tem nemajhno vlogo. Dejstvo je, da je nad 10 % šolskih otrok podhranjenih, zlasti otrok v osnovnih in vajeških šolah. Podhranjenost je najboljša pot, da otroci, ki so se okužili z bacili tuberkuloze, tudi zbole za tuberkulozo. Pa ne samo zbole, podhranjen organizem tudi ni sposoben boriti se proti bolezni. In prav med temi otroki si tuberkuloza izbira žrtve med šolsko mladino! Zato važnost in vrednost šolskih mlečnih kuhinj nikdar ni dovolj poudarjena. Njihova vrednost glede dopolnjevanja prehranjevanja otrok — vsi vemo, da večinoma prihajajo v šolo brez zadostnega zajtrka, kar v celoti velja tudi za tiste, ki jim ekonomske prilike sicer dovoljujejo krepak zajtrk prav vsak dan — je praktično že tako dokazana, da bi morale biti nenehna skrb šole, staršev in organov družbenega upravljanja. O šolskih mlečnih kuhinjah tudi še tole: mednarodna pomoč, ki je doslej zalagala naše kuhinje s prehranbenimi artikli, pa prenehal, kuhinje postajajo vse bolj navezane na lastne dohodke in prenekatere grozi, da bo morala pogosti ogni v svojem štedilniku. In prav to se ne bi smelo zgoditi. Napeti je treba vse sile, da bodo kuhinje nemoteno delale naprej, malice morajo biti zagotovljene našim šolarjem, od njih kvalitete je v velike mere odvisen njihov telesni in duševni razvoj, sam boj proti tuberkulozi pa ima prav v šolskih mlečnih kuhinjah povsem konkretno obliko.

V zvezi z bojem proti tuberkulozi so važne zlasti informacije, ki jih o njej daje šola. Predavateljcem je v ta namen na razpolago obsežno gradivo, ki sta ga pripravila Zavod SRS za zdravstveno varstvo in Glavni odbor Rdečega križa Slovenije in ga je možno dobiti pri občinskih odborih Rdečega križa. Za učence pa je na razpolago slikanica, ki jo je prav te dni izdal Glavni odbor Rdečega križa. Ta slikanica daje odgovore na vsa tista vprašanja, ki naj bi bila jasna vsakemu posamezniku: prav bi bilo, če bi to slikanico vsak učenec osnovne šole organsko vključil v svoje delovni dnevnik. Pomembna naloga šole je, da da boju proti tuberkulozi mesto v svojem delovnem programu. Povabiti zdravnik na konferenco učiteljskega zbora, da bo govoril in vodil razgovor o tuberkulozi, ali povabiti ga z enakim namenom na roditeljski sestanek in pa na sejo šolskega odbora, so tri možnosti, ki jih ne bi smela zanemariti prav nobena naša šola. Če se teh razgovorov udeleže še članek sekcije za boj proti tuberkulozi pri organizaciji Rdečega križa v občini, če šola organizira ogled filma »S tuberkulozo ni premirja« in če bi hotela o zdravstvenem stanju razpravljati na zborih volilcev ter sestankih družbenih organizacij, bi to pomenilo zares najbolj konkretno prizadevanje, še več, najbolj konkretno povezavo šole z življenjem, ki daleč presega povezanost v obliki tehnične pouka ali prakse v gospodarskih organizacijah. Vsakokratna fluorografska akcija ali besežiranje naj bi odjeknila tudi v rednem šolskem delu, zdravniški pregledi šolske mladine naj bi postali več kot samo formalnost, ki jo je doslej deležna nekako 40 odstotkov naših šolarjev.

Boj proti tuberkulozi je prizadevanje za zdravo življenje, je prizadevanje za zdravstveno-kulturnega človeka, ki je edini porok, da bodo izpolnjena naša gospodarska, politična in kulturna prizadevanja.

Zanimivosti iz vojvodinskega šolstva

Če bi potegnili črto pod številkami, zbranimi v analizi razvoja izobraževanja na območju Vojvodine za preteklo desetletje, bi seštevček povedal, da je za ta čas značilen zelo intenziven razvoj šol in izobraževalnih ustanov vseh stopenj. Povečalo se je število vzgojno izobraževalnih ustanov in učencev, medtem ko na drugi strani tehnične napredke ni bilo pravzaprav ravnotežja, kajti učno-šolske zmogljivosti, kadeš, oprema in materialni pogoji se zdaj niso v skladu s potrebami.

PREDŠOLSKO USTANOVE V 200 NASELJIH

Mreža teh ustanov v Vojvodini je dokaj dobro razvita, saj ima predšolske ustanove nekaj več kot 200 naselij od 450. Tako je zajetih v 238 ustanovah 23.983 otrok (ali 20 % vseh) v starosti od treh do sedmih let. Glede na pozitiven vpliv, ki ga ima predšolsko delo na otroka, pa predvidevamo, da bodo v prihodnjih sedmih letih vključili v predšolske ustanove 30 % otrok.

V nasprotju s povečanim številom otrok v teh ustanovah pa je število zgradb, ki je preskromno. Mnoge izmed njih so že dotrajane, nimajo urejenih sanitarij, so brez igrišča ipd. Le 4,3 % stavb je bilo sezidanih po osnovnih načrtih.

Odkar so prelele predšolske ustanove na samostojno financiranje, se srečujejo iz leta v leto z večimi finančnimi težavami. Osebnih dohodkov jim sicer zagotovo ustrezajo, materialne stroške pa morajo kriti iz oskrbovalnih. Do uresničenja načrtov v letu 1970, ko priloži torej le, če bo postavljeno financiranje na bolj zanesljivo osnovo.

SE VEDNO PRECEJ NEPISEMENI

Podatki kažejo, da je leta 1961/62 obiskovalo osnovne šole v Vojvodini 97 % šoloobveznih otrok, od katerih jih je imelo 58 % možnost, da dokonča popolno osnovno šolo, 5 % pa nepopolno. 309 vojvodinskih naselij ima namreč popolno osnovno šolo, 311 naselij pa nepopolno osnovno šolo. Tako 4 % učencev sploh nima možnosti nadaljnje osnovnošolskega izobraževanja.

V 226 naseljih so šole s poukom v jezikih različnih narodnosti. Od tega so v 93 naseljih popolne osnovne šole. Poleg tega je še 70 naselij, v katerih je dovolj učencev, da bi zanje organizirali pouk na čnem od jezikov različnih narodnosti, vendar za zdaj to vprašanje še ni urejeno.

V 493 šolskih delih (s približno 280.000 učenci) 9.539 učiteljev. Posebna v vseh razredih osnovnih šol poučuje strokovno neustrojenih učiteljev, in sicer 1.518 učiteljev ali 24,6 % vsega osebja.

Od 409 osnovnih šol jih je 305 delalo v 979 stavbah (ena šola je uporabljala 3,3 stavbe, v katerih ima vsaka približno 2,7 učiteljev). Tudi 645 šol, zgrajenih v zadnjih letih, in 176 dodatnih učilnic, se ni moglo dati dovolj prostora.

STROKOVNE SOLE ZA 33 POKLICEV

V preteklem obdobju se je ob enem s spreminjanjem izizomijom šole druge stopnje in ustanovljene so bile nove srednje šole, posebno tehnične — povečalo njihovo število od 96 na 141, ki jih je obiskovalo 41.507 (ali 73 %) učencev. V nasprotju s povečanim vplivom v srednje strokovne šole pa se je zmanjšalo število gimnazij od 24 na 19.

Mreža učiteljskega osebja je znatno povečala od 6 na 12 obiskuje pa jih 2.183 dijakov. Poudariti je treba, da pripravljajo tri učiteljska kade za pouk v madžarskem, romunskem in slovaškem jeziku.

Največji napredek so v zadnjih letih dosegle strokovne šole. Le-te so sedaj 61, obiskuje pa jih 18.841 učenec. Razširitev mreže strokovnih šol je omogočila, da se v njih usposablja učenci kar za 33 poklicev.

V doloceni stagnaciji so šole za kvalificirane delavce. Njihovo število se je v vpisanim učencem. V Vojvodini je še vedno precej nepismenih, čeprav v 19. stoletju v izobraževanju odraslih napredni koraki. Dejstvo pa je, da tega vprašanja niso povečalo komaj za tri — sedaj jih je 46, imajo pa 13.700 učencev. Vzrok za takšno stanje, ki je sicer splošen jugoslovanski pojav, je treba iskati v nezainteresiranosti gospodarstva za tovrstne profil kvalificiranih delavcev. Nasprotje pa so dosegli napredek šole za odrasle: le-teh je 28, obiskuje pa jih 1.771 učenec.

NOVE FAKULTETE IN VIŠKE SOLE

V zadnjih letih je zraslo v Novem Sadu, Zrenjaninu in Subotici nekaj novih fakultet in visokih šol. Potem, ko so v preteklem šolskem letu združili nekatera visša šola, jih je od dvajsetih ostalo le devet iz oddelki na višjih tehniških šolah.

V zadnjih letih so porabili iz sredstev pokrajinskega fonda za šolstvo 926 milijonov dinarjev za izgradnjo višjih šol in študentskih domov. Zgradili so dve višji šoli s študentskimi domovi v Subotici in Zrenjaninu. Končujoče tudi izgradnjo višje ekonomsko-komercialne šole v Novem Sadu, grade pa še VPS v Zrenjaninu. Vprašanje šolskega prostora za višje šole s tem še ni povsem rešeno, vendar lahko trdimo, da so doseženi prizadevanja dobro zagotovila za normalizacijo dela v tovrstnih šolah.

V preteklem obdobju je zelo naraslo število študentov v višjih šolah in sicer na 5.160; od teh je bilo 1.995 rednih in 3.161 izrednih študentov. Tudi tu opazimo večje zanimanje za višje tehnične šole.

V zadnjih letih je diplomiralo 4.089 študentov, od tega 3.228 rednih in 861 izrednih. Zanimivo je, da večina diplomantov višjih šol ne nadaljuje vpisanim učencem študija, ampak se zaposli v gospodarstvu, kar večinoma pomeni, da študente tehniških šol oz. strok. Velja poudariti, da je skrb za stipendiranje kadrov na višjih šolah še vse premajhna; saj je prejemale v preteklem obdobju stipendije le 29,8 % študentov.

V preteklem obdobju se je povečalo število predavateljev hkrati z razvojem mreže višjih šol (od 40 na 204 predavateljev, sodelavcev pa od 13 na 135). Razmerje med stalnim in honorarnim kadrom je še vedno problem časa; v nekaterih višjih šolah so honorarni predavatelji v večini! M. K.

»Svetovna književnost« II — berilo za srednje šole je pravkar v lepi opremi izdala Mladinska knjiga; cena knjige je zelo nizka, obsega pa poglavji »Evropska in ameriška književnost v 19. stoletju« in »Svetovna književnost v 20. stoletju«

spremembe pa prav gotovo niso enostavne niti za tiste, ki so dolžni skrbeti za sestavo kvalitetnih učbenikov, niti za starše, ki morajo vedno znova segati v žep. (Za brezplačno uvedbo učbenikov so poskrbeli doslej samo v Kopru, medtem ko je drugod še »perspektivna« in odvisna od dazeljivosti občin. Za učbenike za prva dva osnovnošolska razreda bi potrebovali v vsej Sloveniji okrog 40 milijonov dinarjev sredstev.)

Podoba, ki jo nudi seznam učbenikov, je za letošnje šolsko leto videti optimistična. To velja posebno za osnovno šolo, za katero že imajo več ali manj vse učbenike. Posebno povpraševanje je v knjigarnah za Šestim berilom in Zemljepisom za sedmi razred, ki pa bo izšel prihodnji mesec. Z zamudo prihaja Zemljepis za 8. razred, namesto katerega uporabljajo sedaj po šolah ciklostirano izdajo zemljepisa, ki ga je izdal republiški zavod za napredek šolstva. Nekateri učbenikov še ni v tiskarnah, kar velja za Slovensko jezikovno vadnico za 6. razred in pa novo berilo za 7. in 8. razred, ki pa je že v pripravi. Od učbenikov za tuj jezik je v tisku Nemška jezikovna vadnica za 7. razred.

NA RAZPISE NI ODMEVA

Prvi trije gimnazijski razredi delajo letos po novem učnem na-

Uspela razstava v Hrastniku

Lani so v Spodnjem Hrastniku praznovali 100-letnico osnovne šole Ivana Cankarja. Ob tej priliki je predsednik občinskega sveta ing. Hohne v slavnostnem govoru prikazal razvoj šolstva v tem rudarskem revirju. V kulturnem delu programa so sodelovali učenci osnovnih šol Ivana Cankarja, heroja Rajka in Dola, v šolski veži pa so odkrili doprni kip Ivana Cankarja.

Ob letošnjem jubileju šole, meseca junija, so odprli razstavo

o razvoju te šole, ki jo je pripravil upokojeni šolski upravitelj tov. Hofbauer, eden najbolj priznanih muzealcev v Zasavju. Na razstavi smo si lahko ogledali dokumente o šolskem in kulturnem razvoju Hrastnika. Mnoge od teh je rešil v času okupacije prav učitelj Hofbauer, ki si še danes želi, da bi v Hrastniku odprli muzej, v katerem bi lahko razstavili te predmete. Predvidevajo, da bo muzej v hrastniškem gradu, kjer ima sedaj svoje upravne prostore steklarne.

M. K.

S. S.

Kam plovemo-z novim učbenikom za angleški jezik za 8. razred osnovnih šol

V zvezi z jezikovnimi vadnicami za angleški jezik v osnovnih šolah je bilo v zadnjem času še precej besed in negotovnosti. Ostrmeli pa smo učitelji angleškega jezika pred novim oziroma predelanim Gradovim učbenikom angleškega jezika za 8. razred osnovnih šol. Takšen učbenik za 8. razred pripravljamo lahko samo nekdo, ki sploh nima pojma o razmerah pri pouku angleškega jezika na osnovnih šolah. Učbenik sploh ni nobena novost, ampak je bila predelava nekdanjega Gradovega učbenika 3. in 4. stopnje. Pri tem naj pripomnim, da nikjer in nikoli pri dosedanjem poučevanju tujih jezikov na osnovnih šolah nismo predelali 4. stopnje Gradovega učbenika. Največ, kar je učitelj lahko storil, je bila zaključena 3. stopnja Gradovega učbenika. To so storili samo najvestnejši učitelji in samo tisti, ki so imeli v 7. in 8. razredu po 3 tedenske ure. Pomisliti moramo, da ima večina učiteljev v 7. in 8. razredu samo po 2 uri tedenskega angleškega jezika in da je že posebna prioriteta, če si učitelj pribori še tretjo uro v teh dveh razredih. Kaj hočemo? Naš predmet je pač tako lahak oziro-

ma še lažji kot gospodinjstvo, ki ima tudi dve tedenski uri in to še pri polovičnem številu učencev, medtem ko imamo mi vedno ves razred, tudi do 40 učencev. Slovenci smo nadarjeni za tuje jezike! Učitelji na gimnazijah in strokovnih šolah so bili oziroma bi bili neizrečno veseli, če bi v prvem letu lahko gradili snov naprej na Gradovem učbeniku 4. stopnje. Vsi mi bodo lahko potrdili, da je bilo to nemogoče. Morali so posegati daleč nazaj, ker je bila predelana snov pri učencih zelo neizenačena. Učenci z zaključeno osemletno šolo niso predelali niti snovi Gradovega učbenika 2. stopnje.

Teh neurejenih razmer pri pouku tujih jezikov v osnovni šoli so krivi samo učbeniki in neenotno število ur. Dajmo vsem učiteljem enake pogoje, potem pa zahtevajmo od njih tudi iste rezultate! Pri tem mislim tudi iste finančne pogoje! Čisto razumljivo je, da bo učitelj pri minus 10.000 din imel manjši elan kot njegov kolega v drugi občini pri 10.000 din več od njega.

Namesto da bi učencu pomagali, smo mu z novim učbenikom

za 8. razred še bolj zavili vrat. Saj ne bo trpel učitelj, trpel bo učenec.

V 5. razredu pri najugodnejših pogojih komaj predelamo učbenik Pestotnikove za 5. razred. Če uspemo predelati v 6. razredu predpisani učbenik Pestotnikove za 6. razred, lahko čestitamo sami sebi. V 7. razredu nenadoma nastopi nov — Gradov učbenik, ki se po jezikovnem zakladu, načinu podajanja snovi in še v mnogem precej razlikuje od učbenikov Pestotnikove za 5. in 6. razred. Samo učitelj, ki poučuje, ve, kakšne težave ima. Pri tem pa ima večina učiteljev samo po 2 učni uri tedensko, Gradovega učbenika za 7. razred pri dveh tedenskih urah ni mogoče predelati.

To snov, ki so jo do sedaj učenci pri najugodnejših pogojih obravnavali v 1. gimnaziji ali v 1. letniku strokovnih šol, smo sedaj z novim Gradovim učbenikom za 8. razred potisnili v 8. razred. Pozitivno vem, da so učitelji, če so že imeli tako srečo, da so lahko začeli na srednjih šolah z Gradovim učbenikom 4. stopnje, izpuščali zadnji dve lekciji v tem učbeniku (Robbers Seize the Treasure 1. in 2. del) kot pretežki na tej stopnji. Mi pa smo jih sedaj naložili na rame ubogemu osemšolčku, ki nima najmanjše podlage, da ju prebavi. Pozitivno tudi vem, da so na neki strokovni šoli večino lekcij, ki so sedaj predpisane za 8. razred osnovne šole, obravnavali v polletju tretjega letnika te šole. Mi pa smo sedaj te iste lekcije naložili ubogemu štiriinajstletnemu učencu, ki do največkrat še pri dveh tedenskih urah.

Ne vem, kaj pomeni predelani Gradov učbenik za 8. razred osnovnih šol, ali samo lov za honorarjem ali pa naivno željo, da bi učenci v osnovni šoli predelali tisto snov, ki je niso mogli obdelati niti na šolah 2. stopnje.

Iz te zagate ni rešitve. Ali naj Pestotnikova napiše učbenike za vse štiri razrede osnovnih šol ali pa profesor Grad. Obema pa bi priporočila, da prideta za štiri leta na osnovno šolo in svoje učbenike preizkusita v praksi, pri naših pogojih seveda!

Mimogrede naj pripomnim še to, da me moti slikovni material v novem učbeniku. Pri lekcijah, ki obravnavajo Ameriko, se bohotijo slike Londona, pri lekcijah, ki obravnavajo Anglijo, pa se dvigajo nebotičniki v New Yorku. Ali se tega res ne bi dalo zamenjati?

Naj zaključim s Prešernovim: »Kdaj vremena bodo Kranjem se zjasnila?« V pogledu učbenikov seveda!

I. G.

Nevenka Kaiser

SLAVISTI SO ZBOROVALI

Mariborska podružnica Slaviističnega društva je ob sodelovanju ravnstvih slavistov pripravila letošnje zborovanje slavistov vse Slovenije v Crni na Koroskem. Tridnevno zborovanje je bilo namenjeno predavanjem, poročilom o delu Slaviističnega društva, razgovoru o delavnosti posameznih podružnic in problematiki, ki zadeva slovenske slaviste. Zborovanja slavistov so se kot gostje udeležili slovenski šolniki iz zamejstva, ki so poročali o slovenistični problematiki s posebnim ozir na šolstvo na Koroskem, Tržaškem in Goriškem. Ne le da so bila njihova poročila dokaj zgovorna in objektivna, pač pa se je ob tem pokazala iskrena in naravna nujna, da tovrstne stike še nadalje jimo, prislusluhno njihovi problematiki in potrebam; še nadalje naj bi obveljala praksa, da bi zamejski slovenski šolniki gostovali na slavističnih zborovanjih.

Prvega dne je zasedal plenum, v večernih urah pa je dr. Fran Sušnik s toplo esejistično besedo orisal delež koroskih Slovencev v slovenski kulturi in literaturi od najstarejših časov do sodobnosti ter živo prikazal velik delež, ki ga je prispevala Koroska v domačem kulturnem razvoju.

Naslednjega dne je Janez Mrdavič spregovoril o naravi v mladostnih delih Prežihovega Vrance ter tako predložil s širšega vidika odraz Koroske oziroma narave, kar zadobi v mladostnih delih drugačno funkcijo in odraz kot pozneje. Predavatelj Viktorja Smoleja o Ksaverju Mešku je osvetlilo mnogostorano delovanje pisatelja. Po meditativnem uvodu je oživil zlasti Meškovo osebnost, trnovo pot z idealizmom prežetega narodnega delovanja in pisateljevanja. Ob koncu je prof. Smolej izrazil misel, da je napočil čas, da znova odkrijemo etične in estetske vrednote v najboljših Meškovih delih. Franc Jakopin je ob obletnici Vatroslava Oblaka prikazal pomembno jezikoslovno in literarnoteoretično delo moža, ki je za tisti čas presenečel s svojimi modernimi znanstvenimi koncepti ter se tako oddolžil spominu velikega slavista. Dr. Bratko Kreft se je posvetil Kopitarju in Vuku Karadžiću ter orisal po človeški platki po vzajemnem delu obe osebnosti, ki predstavljata važen stebel slavistike v Sloveniji in Srbiji. Stane Suhadolnik je poročal o delu pri Slovarju slovenskega jezika, navajajoč prin-

cipe in izhodišča dosedanjega dela. Odziv javnosti na poskusni snopč slovarja ni bil kdo ve kako številen, čeprav bi sestavljalci želeli dobiti čim več pripomb in lastnih misli posameznikov. Seveda bo tudi sedaj dobrodošlo vsakršno tovrstno sodelovanje slavistov in neslavistov, ki jim je skrb za slovenski jezik blizu.

Popoldanski program je obsegal položitev vencev na grob Prežihovega Vrance v Kotljah ter na grob Ksaverja Meška v Selah, slavisti pa so si ogledali še Vrancevo rojstno hišo, njegovo domačijo, kjer je po vojni ustvarjal; ob tem so se seznanili s pokrajino, ki jo srečujemo v njegovi prozi, ogledali so si njegovo sobo z razstavljenimi rokopisi in podobnim gradivom, posebno pa je pritegnila pripoved vdove. Potlej so bili slavisti gostje ravnstvih študijske knjižnice, dan pa se je zaključil s tovariškim večerom. Zasluge za vzorno urejeno študijsko knjižnico gre do dr. Franu Sušniku kot organizatorju in kulturniku ter ravnstvom občinskemu muzeju, ki imajo tako potreben posluž za tako izobraževalno žarišče, kar je lahko za vzgled marsikje drugod v Sloveniji!

D. F.

Slavisti na Češkoslovaškem

Avgusta. Stokovna ekskurzija slavistov v CSSR. Nekaj impresij z devetdnevnega popotovanja. Potopisni zapisi brez večjih pretenzij, strokovne besede obeta jeziki in slovstvo. Slavistično društvo je zbralo slaviste iz vseh koncev Slovenije. Kot strokovnjaki je povabilo s seboj univ. prof. Viktorja Smoleja, profesorja slovaščine, ki je študiral na Češkoslovaškem, zato je bilo njegovo vodenje ekskurzije ter strokovno in informativno besedilo kaj dobrodošlo.

To je bila prva povojna strokovna ekskurzija slavistov na Češkoslovaško, prva večja ekskurzija v zamejstvo. O možnosti strokovnega izpolnjevanja te vrste ni treba posebej spregovoriti, za te reportažne zapise naj bo dovolj dejstvo, da je vsak slavist lahko zelo dosti pridobil tako na splošno kulturnem področju kot na ožjem, strokovnem. (Vezi čeških, slovaških in slovenskih književnikov za časa romantike, med obema vojnama ipd.) Mimo novega gradiva in neposrednih vtisov se je ponudila priložnost za korekturo sedanjih pogledov na nekatere probleme (npr. razstava Velika Morava), k čemur so pripomogle najnovejšie ugotovitve učenjakov.

Dva avtobusa razporeženih ljudi. Na meji, Pokrajina Slovenije in Avstrije je še dolgo čudovito enaka. Nekdo pripomni, češ iz letala nihče ne bi razbral meje. Tudi drugod ne. Kratak postanek na Semmeringu. Zdravilišče in letovišče je odeto v gosto zelenje iglavcev. Se najbolj simpatično je blizu čistišč, kjer je čuti utrip živopisanega prometa. Hotelke in zdraviliške stavbe kljub imenitnosti delujejo polpretekle in livrirane. Po mimobežnem sre-

V zelenje odet hrib Slovin nudijo pogled na panoramo Bratislave. Tu so po drugi svetovni vojni postavili spomenik sovjetskim osvoboditeljem. Ogromna ploščad se zaokroži v zanosen spomenik zmage, ki se pne visoko v nebo iz psevdoklasično zasnovane arhitekture. Z avtobusom na grad. Starina iz XIII. stoletja, večkrat dožidan, prezidan, nazadnje v maniri zgodnjega baroka. Za Napoleonovih vojna požgan, sedaj ga restaurirajo. Pod gradom priklupen prostor za filmski festival na prostem.

Potlej po mestu. Med starimi in novimi zgradbami tudi starine gotike, renesanse in baroka; zlasti srednjega. Vrvež ljudi, ki hite po ulicah ali so zbrani na trgu, je skorajda v opreki z našo koncentracijo v zgodovinsko preteklost. Pa vendar je iz take zgodovinske gmote zrasla sedanost. Tu je v XVIII. stoletju Matej Funtik Bel tiskal prvi slovaški časopis Nova Posonensia, tu so delovali patrioti Bernolák, Bajza, Stur in drugi, sem so prihajali gostovat Mozart, Haydn, Schubert, Bartók. Dosti knjigarn je v mestu, knjige so tiskane v visoki nakladi, vendar dobro knjigo kaj hitro prodajo; cene so pač zares dostopne. Seveda pa je precej pretirano, kar je zapisala Gordana Olujić, da je vsaka tretja trgovina knjigarna. Res pa je, da ljudje dosti bero, knjiga jim je postala potreba.

V starem delu Bratislave je gotovo najbolj imenitna starina Stará radnica — mestna hiša — in pred njo Rolandova Kašna — vodnjak — mojstrovina Ondreja Lutingerja iz leta 1572. Mestna hiša pa je od XIV. do XVIII. stoletja preživljala vso pezo modnih in slogovnih sprememb, v današ-

Pot vodi v Trnavo. Pokrajina je proti jugu ravninska in prehaja v pusto, šele dosti pozneje vzhvalovi. Urejanje vtisov, premišljevanje, a že se je treba ustaviti. Trnava — nekdanje kulturno središče Slovaške, tu je bila ustanovljena slovaška univerza 1635. (Po tedanji navadi filozofska in teološka fakulteta). V to univerzo so se vpisovali tudi Slovenci, med drugimi Kobav iz Cerknice. Tu so zbrali bogato knjižnico, ki je imela najprvo latinske knjige (srednji vek), nato pa v naravnem jeziku.

Na Moravskem se v valoviti pokrajini prepezuje gozdovi in obsežna polja. Državna posestva so tudi tu racionalno obdelana in z vsemi strojnimi parki dajejo podobo skrbne arhitekture. Na željo fotomaterjev sta se avtobusa ustavila sredi umirjene pokrajine. Smesno tekanje in pritiskanje na aparate, groteskna podoba človeka XX. stoletja, ki nima časa, da bi umirjeno užival lepoto pokrajine — no nas je čas priganjal...

Brno, glavno mesto Moravske in drugo največje v državi. Preko 300.000 prebivalcev, močno razvita industrija — težka industrija, avtomobili, orožje — tudi mednarodno trgovsko središče, znano po velesejnih. A tudi važno kulturno žarišče. Tu je bil doma botanik Mendel, tu je živel samorastli skladatelj Leoš Janáček. Nekje iz okolice je bil doma Linhartov oče. Starinsko se prepleta z novejšim. Nad mestom grad Spilberg, trdnjava stare Avstrije. Neljub spomin že od nekdaj. Ječe preteklosti so ostale ječe za češke rodoljube in naprednjake za časa nacistične strahovlade. Nekdaj italijanski karbonarji, z njimi Silvio Pellico, poljski revolucionarji in mnogi drugi, ki jim je bila svoboda blizu. Med II. svetovno vojno so nacisti obnovili stare ječe, uredili mučnice, pripravili plinsko celico, a je konec vojne dokončal okupatorjeva grozodejstva. Mračni, vlažni prostori; tisti kletni — teh je največ — brez vsake svetlobe. Parada smrti, parada bestialnosti, nenehen spremljevalec tiranije. Težko vzdušje leže na vse. V gornjih prostorih pa je muzej revolucije, a si ga nismo ugnili ogledati.

Med zgradbami, ki vsakogar pritegnejo, če obišče Brno, je stara radnica — magistrat. Potlej, ko je Brno dobilo mestne pravice (l. 1234), je staro poslopje zgorelo, novo pa je od 1341. dalje doživljalo spremembe. V stavbi se odražajo različni slogovni elementi, toda pogled na veličastno zgradbo sprejema celoto kot nekaj skladnega. Kameniti portal iz 1511 je delo pozne gotike, brččas delo Antoniana Pilgrama, ki je ustvarjal tudi drugod po mestu. Turistična zanimivost — nagačen krog, ki pod stropom obokov. V srednjem veiku služil za to, da je odgriznil glavo nezvestim možem...

V kapucinskem samostanu lahko doživi človek dane macabre. Mumija barona Trenka, mumije mestnih očetov, mumije kapucinov. V kletnih, suhih prostorih hranijo na zraku mumificirane ostaline. Brez balzimiranja. Čudno žive fiziognomije mrtvecev. Dane macabre brez Holbeinovih lesorezov.

Svetloba dneva in vrvež ulice poživlj. Moravski muzej — dom umetnosti. Bogata galerija češkoslovaške moderne umetnosti. Mimogrede pride na misel, da so bili naši impresionisti na Moravskem. 1924. se je Jama udeležil razstave slov. umetnosti v Hodoninu. Jakopič je 1904 nadaljeval šolanje v Pragi v Hynaisovi šoli. Zavidiljiv prerez skozi češkoslovaško likovno pot od impresionizma in realizma do abstrakcije. Upadljivo je, kako vzporedno, lahko redamo sodasno, je potekal razcvet njihove likovne umetnosti v primerjavi z razvojem zahodnoevropskih struj. Moderni del slikarstva je bil poleg srednjeveških anonimnih mojstrov najbolj zanimiv. Žal pa v vsej galeriji ni moč dobiti niti razgledniških reprodukcij niti kataloga!

(Konec prihodnjih)

LETOŠNJA KNJIŽNA ZBIRKA SLOVENSKE MATICE

V knjižni zbirki Slovenske maticе za leto 1964 so izšle tri zanimive knjige: Juša Kozake Pavlihova kronika, Jože Mahnič Zgodovina slovenskega slovstva V — Obdobje moderne in Marijana Zadnikarja Znamenja na Slovenskem. Med temi knjigami je celo rahla vsebinska povezanost. Juš Kozak umetniško oživlja isto razdobje od začetka našega stoletja pa do konca prve svetovne vojne, kot ga z vidika slovenske zgodovine analizira Mahnič, medtem

nuditi le zavest o nespametnosti lastnega početja — pavlihovstvo. Tako s svojo zanimivo vsebino ta sveže naslikan, iskren roman pritegne bralca, da še dolgo razmišlja o njem. Kot Pavlihova kronika naredi vtis s svojo človeško intimnostjo, tako Mahničev peti del Zgodovine slovenskega slovstva ugaja zaradi avtorjeve čvrste naslonjenosti na stvarna dejstva in dovzetnosti za lepoto obravnavanih književnih del. Metodološko se

ljenjepisih, genezi del lahko oprl na že opravljena raziskovalna dela, je ravno stilistične preiskave večji del moral opraviti sam. Razveseljivo je, da je knjiga, ki obravnava obdobje oblikovne dovršenosti, tudi sama spisana v uglebnem, bogatem in miselno dognanem jeziku.

Medtem ko je Mahnič analiziral naš najvišji estetski vzpon, pa se je Zadnikar s knjigo Znamenja na Slovenskem lotil nekoliko skromnejše lepote ljudskih znamenj. Z vsi znanstveno natančnostjo je klasificiral znamenja po načinu gradnje in slogovnih značilnostih. Primerjal jih je tudi z znamenji v ostalih evropskih deželah in raziskoval vzroke in čas njihovega nastanka. Posebna pozornost je tudi posvečena geografski razširjenosti znamenj in njihovi skladnosti z licem pokrajine. Slovenci nimamo katedral kot drugi močnejši narodi, vendar preprosta ljudska znamenja nič manj ne pričajo o umetniškem hotenju naših prednikov. Prav je, da se zavemo njihove vrednosti ravno v tem času, ko jih je zob časa že začel in jih nespametna prenapetost ponekod uničuje. Knjiga nam razen vsebinskega bogastva nudi tudi izredno likovno bogastvo, saj so v njej fotografije kar 165 najlepših znamenj iz vseh predelov Slovenije.

Slovenska matica je s svojo letošnjo zbirko res dostojno izpolnila svoje poslanstvo. Pred nami so tri knjige, ki se odlikujejo po umetniški moči, znanstveni resnosti in topli ljubezni do domače zgodovinske in kulturne problematike. Nekaj zlahtnega je v teh knjigah in zaslužijo, da jih prebere vsak slovenski izobraženelec.

F. Žagar

Igor Pleško — »V parku«, 1964, tuš

ko Zadnikar opisuje ljudsko likovno tvornost od srednjega veka pa tja do polpreteklega časa.

Roman Pavlihova kronika spada v krog Kozakove avtobiografske proze. V njem najdemo stične točke s Sempetrom, v katerem se je pisatelj zavedel svojega drobnomeščanskega okolja in ga hkrati že prerasel, in Celico, v kateri je obnovil svoja razmišljanja iz časa, ko je po sarajevskem atentatu sedel mesec dni v ljubljanskih zaporih. V Pavlihovi kroniki je šel pisatelj še korak dalje, izpovedal je rojstvo svojih nazorov, svoje izkušnje in preizkušnje, vse tisto, kar obliži v človeku in usmerja tudi njegova prihodnja ravnanja in presojanja.

Za razliko od nekaterih drugih del se pisatelj tu ne izpoveduje v prvi osebi, ampak skozi doživljaja študenta Javorja, mladostnika s pisateljskimi načrti, političnega zanesenjaka in sanjača, razočaranega rezervnega častnika v jarkih ruske in italijanske fronte, a končno prefriganca, ki se z diagnozo o dedni obremenjenosti izmaže iz vojaščine in reši pred nesmiselnimi smrtjo za cilje cesarske kraljeve politike. Čas v začetku našega stoletja se je v marsikateri ločil od današnjega: čar literature še niso zasenčili tehnični dosežki, revolucionarnost je ostajala brez organizacijske podlage, izobražence je prva imperialistična vojna našla nepripravljene in tako se kot odgovor nanjo mogli

peti del loči od delov, ki jih je spisal Slodnjak. Medtem ko je Slodnjak obdeloval slovensko književnost po sočasnosti nastanka del, se je Mahnič poslužil ustaljenega načina, to je razporeditve gradiva po avtorjih. Gotovo je Slodnjakov način zelo mogoč in naraven, vendar je Mahničeva razvrstitev preglednejša in uporabnejša. Z oznako obdobje moderne je pisec zajel več, kot bi z oznako moderna, saj je tako lahko v to obdobje vključil poleg sloveče četvorice modernih Ketteja, Murna, Cankarja in Zupaniča tudi njihove učenice (Jerajeva, Golar), dominisvetovce (Finžgar, Meško) in drugi pod naturalistov (Kvedrova, Milčinski, Kraigher). Literarno dogajanje je v vsej polnosti očrtal tudi s tem, da je poleg primernega poudarka vrhunskim stvaritvam vedno našel toplo besedo tudi za povprečne avtorje. Zanimaril tudi ni zvez slovenske moderne z evropsko moderno in s sodasnimi likovnimi, glasbenimi in literarnozgodovinskimi strujami.

Moderna — je obdobje dokončnega propada diletantizma, ravnotežja med nadarjenostjo in umetniškimi ambicijami, iskanje čim bolj originalne vsebine in fascinantnih oblik. Mahnič je s tankočutnimi in nadrobniimi stilističnimi analizami razkril marsikakšno lepoto, ki smo jo pri branju modernih avtorjev komaj polzavedno čutili. Medtem ko se je pri socioloških dejstvih, živ-

Nove knjige

Marija Vogrič — »Ljudje bodo ostali«. Pri založbi Lipa je izšel knjižni prvenec Marije Vogrič »Ljudje bodo ostali«, leposlovni zapis iz cerkijanskega hribovja, dogajanje pa je osredotočeno v čas NOB. Tu odkriva vaško življenje in preproste ljudi, ki jih je zajela vojna vihra in jih vila v preizkušnjah. Vogričeva ne govori toliko o borcih, kot o kolektivu kmečkih ljudi in njihovi predanosti skupni usodi in veri v lepšo prihodnost. Usodo posameznikov vnanje prepleta v urejeno celoto, skladno s situacijami. Delo ni roman v čisti obliki, pripovedni elementi prevladujejo, gotovo pa pogrešamo večjo psihološko poglobljenost. Z večjo izdelanostjo bi pripovedno delo pridobilo na kakovosti.

Bernhard in Michael Grzmek — »Serengeti ne sme umreti«. Cankarjeva založba je natisnila knjigo, ki bi ji vsebine bolj opredelili s podnaslovom »367.000 živali išče svojo državo«. Širina afriškega kontinenta je tisto področje, ki ga je Grzmek s svojim zebraznim letalom prepotoval, da je ugotovil bolj žalostno stanje afriške favne: brezskrbnost oblasti (pogosto brezobzirno lovsko izkoriščanje kolonizatorjev) ni v prid živalskemu svetu, zlasti tistim vrstam ne, ki ginevajo in so že danes redkost. Grzmekovo simpatično pisanje ni le mikaven potopis, ki nevsiljivo zainteresira za takšno problematiko; v enaki meri je tudi klic k razumnosti, ki bo človeštvu v prid, če bodo odgovorni znali zaščititi vse bogastvo in lepoto živalskega sveta. Knjigo je iz nemškega prevedel Tone Glavan, fotografski posnetki pa ilustrirajo zapise. Grzmekovo poizvedovalno delo je ostalo nedokončano, s svojim letalom se je ponesrečil, toda knjiga ostaja celovita. Priljubi-la se bo zlasti odraščajoči mladini.

Bratislava — Rolandov spomenik in stara radnica (mestna hiša)

čanju z Dunajem kmalu meja. Obmejne formalnosti so še kar hitro urejene, prav kmalu za češkoslovaško mejo se prikaže glavno mesto Slovaške, Bratislava.

Bratislava, mesto ob Donavi. Slikovit pogled na mesto z gradom še predno se peljemo čez Donavo. Mesto, ki je pred dobriimi desetimi leti štel nekaj več kot 170.000 prebivalcev, danes pa kar 260.000. Utrujenost napornega potovanja je naredila svoje. Vedinina je ostala v hotelu, redki pa so si hoteli ogledati večerno podobo mesta. Po skromno razsvetljenih ulicah je vodila pot do centra. Tu je bilo odprtih nekaj kavarn, drugod pa zapirajo lokale že ob 22 uri. Nočne živahnosti, kot jo pozna Ljubljana ali tudi manjše mesto, tu menda ne pozna. Gotovo pa je bila dnevna podoba Bratislave slikovita, ob kometarju je zadobilo mesto nove zgodovinske in kulturne dimenzije, prav tako družbene. Bojda je bila tod naselbina že pred 4000 leti, pred 2000 leti pa so gospodovali Kelti, zatem Rimljani. Potlej po staro Bratislava stičnica raznorodnih zgodovinskih dogajanj in kultur, zlasti od 1291., ko dobi mesto mestne pravice. Tu je bila ustanovljena prva univerza na Grskem (l. 1467.). Za Marije Terezije najvažnejše središče na tem področju, zlasti od romantike dalje pa eno izmed mnogih mest slovaškega narodnega gibanja.

nji podobni pa imenitno združuje prvine gotike, renesanse in baroka. Primasova palača je preurejena v Mestno galerijo, posebej pa so ohranili dvorano, kjer je bil 1805. podpisani bratislavski mir med Napoleonom in Francem I., kar je važno tudi za nas, saj je Napoleon dobil Istro, Dalmacijo, kar je služilo za ozemljsko osnovo za Ilirijo. Galerijski prostori so smotrno urejeni brez prenatrpanosti, ki bi utrujala. Šest angleških gobelinov, starih več kot 300 let, prikazuje antično bajko o ljubezni Here in Leandra, Olja in kipi zajemajo svetovne in nekaj domače umetnosti od XVI. do XIX. stoletja. Med slikami, s katerimi se lahko posebej ponašajo, je treba omeniti Goyinega »Dečka z opico«, »Oznanjenje« Paola Veroneseja, Jana Steena »V šoli« ter Guercina, Heemskercka, Františka Palka. Gotovo pa bi v Slovaškem muzeju našli precej več slikarskih del domačinov.

Med mnogimi spomeniki arhitekture velja omeniti cerkev sv. Martina s kipom znamenitega bratislavskega kiparja G. Rafaela Donnerja. Ozke ulice starega mesta, vmes nekoliko živčno fotografiranje. Odpre se pogled na Michalsko brano — nekdanji mestni vrata — a že je treba zaviti v univerzitetno knjižnico, ki so jo Slovaki dobili 1919. Med redkimi knjigami hranijo tudi Dalmatino vo »Biblijo«.

PEDAGOŠKI INSTITUT NA DUNAJU

Dunajski pedagoški inštitut, ki je bil ustanovljen leta 1923 z naloge da skrbi za usposabljanje in izpopolnjevanje učiteljev dunajskih šol, je po drugi svetovni vojni zelo razširil svojo dejavnost. Ukvarja se s raziskovalnim delom za napredek pedagoške teorije in prakse ter z izobraževalnimi dejavnostmi, kar pomeni, da usposablja in izpopolnjuje učitelje za vse vrste šol, inštitut organizira tudi tečaje za pripravo učiteljev na strokovne izpite, predavanja za izpopolnjevanje učiteljev srednjih šol itd. — poleg tečajev in vaj tudi cikluse predavanj z raznih področij pedagoških znanosti in posameznih predavanj o aktualnih temah. Prireja tudi obiske ustanov in pedagoške tečaje.

Inštitut je moderno urejen: v njem so dvorane za predavanja, posebni prostori za seminarje, vaje, delavnice ipd. Centralna knjižnica, ki ima nad 150.000 knjig, je sestavni del pedagoškega inštituta. To je ena največjih dunajskih knjižnic ter ena največjih strokovnih knjižnic v Evropi. Knjige so spravljene v šestih nadstropjih. V dveh prostori, v katerih je več kot 5000 m jeklenih polic. Prostori so tolikšni, da lahko sprejmejo 200.000 knjig. Poleg

knjižnice je štatalnica z dvanajstiridesetimi sedeli, ki ima priročno literaturo, kot npr. leksikone, slovarje, zemljevide idr., pa tudi domačo in tujo periodiko.

V okviru inštituta imajo službo šolskih psihologov za učence obvezne šole ter psihološko svetovalnico za učence srednjih šol, ki so v tej ustanovi. Obe službi sta ob enem laboratorija za proučevanje mentalnega in duševnega razvoja otrok in mladini. Izkušnje teh institucij posredujejo učiteljem in vplivajo z njimi na njihovo nadaljnje izpopolnjevanje. Službi imata tudi posebne prostore za testiranje učencev in sta opremljeni z vsemi modernimi napravami za opazovanje. V enem nadstropju je šest prostorov za pouk prirodoslovnih znanosti. Predavalnica za fiziko, biologijo in kemijo ima naprave za demonstracije teh predmetov, poleg nje pa je laboratorij za eksperimente iz fizike in biologije, ki je urejen tako, kakor bi moral biti urejen laboratorij v osnovni šoli.

Za strokovno usposabljanje in izpopolnjevanje učiteljev so urejene štiri delavnice ter soba za šivanje, poleg tega pa so še posebne dvorane za risanje in telovadbo. V inštitutu je med drugimi še šest prostorov za znanstveno-

raziskovalno delo.

Vse izobraževalne dejavnosti pedagoškega inštituta so usmerjene tako, da s predavanji, seminarji in drugimi oblikami dela oblikujejo učiteljevo osebnost in da ga čim bolj usposobijo za poklic. Inštitut, ki je tesno povezan z izobraževalnimi ustanovami, je sproti seznanjen s potrebami učiteljev, z njihovimi željami in problemi — vse to pa upoštevajo ob sestavljanju programa dela. Predavani in seminarji ne organizirajo po trdni shemi, temveč jih prilagajajo pogajem in potrebam učiteljev.

V programih se — poleg teoretičnega pouka — vse bolj uveljavljajo seminarji in vaje, od slušateljev pa pričakujejo, da bodo čimveč izmenjavali med seboj svoje izkušnje iz prakse.

Dunajski pedagoški inštitut je povezan z eno nižjo in eno višjo osnovno šolo. Velik del programa predavanj je posvečen tehničnim vprašanjem učiteljskega poklica in je namenjen neposredno praksi. Sodobna psihologija ima posebno mesto v programu.

Poleg tečajev za redne slušatelje prireja v tem inštitutu tudi kratke tečaje, cikluse predavanj, ki so posebej namenjeni vprašanjem, ki niso

obravnavana v okviru programov rednih tečajev. Inštitut organizira tudi predavanja znanih pedagoških in tujine. Inštitut organizira vsako leto (na pomlad) »pedagoški teden«. Namen te prireditve je, da da učiteljem pregled dela dunajskih šol da jim nudijo možnost, da se seznanijo z izkuštv in rezultati raziskovanj znanih pedagogov in psihologov. Statistični podatki kažejo, da obiskuje tečaje pedagoškega inštituta tretjina učiteljev obveznih šol na Dunaju. Če upoštevamo še razne druge oblike dela, ima stika s to ustanovo več kot polovica učiteljev vseh vrst šol.

Pedagoški inštitut pomaga učiteljem tako, da daje strokovnim aktivom osnovnih šol na voljo svoje prostore za njihove sestanke, lahko pa uporabljajo tudi razne naprave, ki so v inštitutu. Inštitut si obeta od takšnega sodelovanja velik napredek v izpopolnjevanju učiteljev.

Ni dvoma, da je v sodobni pedagoški znanosti raziskovalno delo temeljnega pomena za nadaljnji razvoj šolstva in za organizacijo šol, pa tudi za teorijo izobraževanja. Pedagoški inštitut skuša povečati tudi to dejavnost, ki nekdaj ni mogla dovolj razviti zaradi pomanjkanja prostorov in sredstev.

Razpisi delovnih mest

Vzgojno varstvena ustanova Otroški vrtec in Jasli na Golniku razpisuje prosto delovno mesto

VZGOJITELJICE

za delo v navedeni ustanovi. Pogoji: ustrezna vzgojiteljska šola, osebni prejemki po pravilniku o delitvi osebnih dohodkov. Hrana in samsko stanovanje zagotovljeno.

Ponudbe pošljite na navedeni naslov. — Nastop službe takoj ali po dogovoru. — Razpis velja do zasedbe delovnega mesta.

Osnovna šola Preserje

razpisuje prosta delovna mesta: — učitelj za razredni pouk (U) — učitelj za razredni pouk (U)

na podružnični šoli Rakitna; (družinsko stanovanje) — učitelj za telesno vzgojo (PU) — učitelj za matematiko in fiziko (PU, P)

Na razpis se lahko javijo tudi honorarni učitelji oziroma upokojenci.

Maturanti novomeškega učiteljskega

Maturanti učiteljskega v Novem mestu (l. 1933/34) imajo zabavni večer v Novem mestu 10. oktobra 1964.

Javite svojo udeležbo in priložite dopisnico z naslovom na naslov: Veljko Troha, profesor, Učiteljskega Novo mesto.

14 milijonov slepih na svetu

V začetku avgusta je zasedala v New Yorku splošna skupščina svetovne organizacije za socialno zaščito slepih. Na zasedanju so sodelovali predstavniki številnih držav in organizacij. Slovenska otvoritev konference je bila v poslojpu OZN, ki je tudi prevzela pokroviteljstvo. Na zasedanju so obravnavali vrsto važnih problemov, kot šolnje slepih, njihova rehabilitacija in nadaljnje izpopolnjevanje in usposabljanje ter varstvo slepih.

Direktor svetovne organizacije slepih John Wilson je v svojem referatu navedel, da je danes na vsem svetu okrog 14 milijonov slepih. Poudaril je, da njihovo število iz raznih vrvokov stalno narašča tako zaradi nalezljivih

bolezni kakor tudi zaradi povečane nevarnosti za človeški vid v moderni dobi. Wilson je tudi dejal, naj bi reševali probleme slepih na svetu s kolektivnimi akcijami.

S. S.

»PROSVETNI DELAVEC«

List izdaja republiški odbor študijskega delavca družbenih dejavnosti Slovenije — izhaja štirinajst dni na mesec. Uredništvo: Ljubljana, Kopitarjeva 2, telefon 33-722 int. 363 — Naslov uprave: Ljubljana, Nazorjeva 1, telefon 22-284 — Poštni predal 355-VII — Letna naročnina 600 din, za tole in ustanove 1200 din — Št. računa 600-14/608-16 — Tiska CZP -Ljudska pravica-

Mladinska revija Kurirček

prinaša na svojih straneh prispevke partizanskih književnikov med vojno, s posebnim ozrom na revolucionarno pot naših narodov in udeležbo mladine v NOB.

je poleg prijetnega branja tudi pomemben vzgojni pripomoček, zato priporočamo pedagogom osnovnih šol, da ga masovno razširijo med učence.

Osnovnošolskim učencem priporočamo tudi knjižice, ki bodo izšle v Kajuhovi, Kurirčkovi in Likovni knjižnici.

V zbirkah Viharni časi in Dokazi je izšlo pri zavodu »BOREC« nad 80 knjižnih del, primernih za pionirске in šolske knjižnice.

ZAČETEK ŠOLSKEGA LETA JE TU!

Pri Kemoservis-Fotomaterialu

LJUBLJANA, TRG REVOLUCIJE 2

UVOZ — IZVOZ IN NOTRANJA TRGOVINA Z LABORATORIJSKIM IN FOTOGRAFSKIM BLAGOM NA DEBELO IN DROBNO

si lahko nabavite učne pripomočke za pouk fizike in kemije domače proizvodnje in iz uvoza.

VLAGAJTE PRI

Komunalni banki Ljubljana

in njenih poslovnih enotah

V LJUBLJANI:

- Šubičeva 2
- Mestna hranilnica ljubljanska, Čopova 3
- Bežigrad, Titova 55
- Moste, Vide Pregarčeve št. 8
- Šiška, Celovška 99
- Vič, Tržaška 36

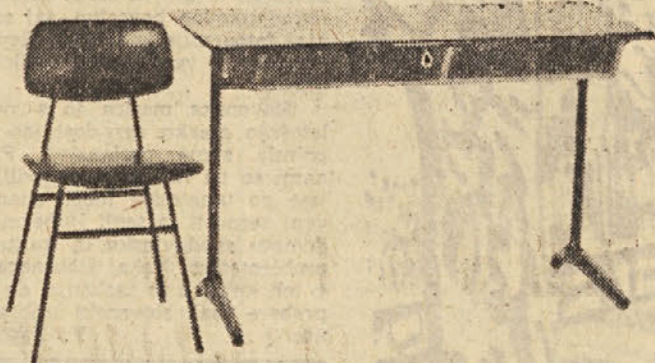
IZVEN LJUBLJANE:

- Domžale, Črnomelj, Grosuplje, Kočevje, Litija, Logatec, Medvode, Rakek, Ribnica, Vrhnika in Zagorje

Vaši prihranki bodo varno naloženi, vlagatelj so zavarovani za nezgodno invalidnost in nezgodno smrt.

Posebne ugodnosti boste dosegli, če boste vložili na hranilno knjižico najmanj 50.000 din in jih vezali na odpovedni rok nad eno leto. Take vloge se obrestujejo po višji obrestni meri, razen tega pa so vključene v občasna nagradna žrebanja.

SLOVENIJALES

PODJETJE SLOVENIJALES OPREMLJA ŠOLE. VELIKA IZBIRA SERIJSKEGA POHIŠTVA IN PO NAČRTIH LASTNEGA PROJEKTIVNEGA BIROJA IZDELANA INDIVIDUALNA OPREMA, KI JO PODJETJE NUDI, JE ZAGOTOVILLO, DA BO ŠOLA, KI JO OPREMLJA SLOVENIJALES, OPREMLJENA S SODOBNIM IN KVALITETNIM POHIŠTVOM.

VSE INFORMACIJE DOBITE V LJUBLJANI, MIKLOŠIČEVA 4.

Zbirka »PLANET«

v roke slehernega prosvetnega delavca, na polico vsake šolske knjižnice!

Za tretjo serijo knjižne zbirke »Planet« je Cankarjeva založba pripravila pet mikavnih knjig, od tega kar tri izvirna dela. Knjige bodo z razumljivo besedo spregovorile o stvarih, ki so nam blizu in bi radi o njih zvedeli kaj več. Po novih knjigah bodo predvsem radi segali prosvetni delavci, dijaki, študentje in sploh mladina. Nove knjige bo morala vsekakor naročiti vsaka šola in ljudska knjižnica.

V TRETJI SERIJI ZBIRKE »PLANET« BODO IZŠLE TELE KNJIGE:

IAN M. L. HUNTER:

Zmote in resnica o spominu

BORUT ZENER:

Akvarij

DR. VLADIMIR RIBARIČ:

Zemlja se je stresla

DR. MIHA LIKAR:

Skriti prijatelji človeka

JELENA SAPARINA:

Kibernetika v našem telesu

Vseh pet knjig okusne vezave in opreme bo obsegalo okrog 1500 strani. Naročnina na celotno zbirko znaša 7500 dinarjev in je plačljiva v desetih mesečnih obrokih po 750 dinarjev. V prosti prodaji bodo knjige dražje.

PRVI DVE KNJIGI (ZMOTE IN RESNICA O SPOMINU, AKVARIJ) STA ZE IZŠLI IN JU PREJMEJO NAROČNIKI TAKOJ PO NAROČILU.

Naročila za zbirko sprejemajo vse knjigarne in

CANKARJEVA ZALOŽBA
LJUBLJANA, KOPITARJEVA 2/II

ZALOŽBA MLADINSKA KNJIGA

LJUBLJANA, TITOVA 3

sporoča delno spremembo programa. V šolskem letu 1964/65 bodo izšle v zbirki ZLATA PTICA

- RUSKE PRAVLJICE I.
- RUSKE PRAVLJICE II.
- STO BELOKRANJSKIH PRAVLJIC (namesto napovedanih Ukrajinskih)
- ŠIPTARKE PRAVLJICE

Ponovno opozarjamo na obvestilo, ki smo ga poslali vsem šolskim upraviteljem in poverjenikom mladinskega tiska na šolah za knjižnico Drage Tarmanove:

• NOVICE IZ NARAVE

Založba Mladinska knjiga, Uredništvo Cicibana, je prejela naslednje priporočilo:

»Uredništvo 'Cicibana' bo v posebni knjižici izdalo delo Drage Tarmanove 'Novice iz narave' z barvnimi ilustracijami Iveta Šubica. Priporočamo vsem vodstvom šol, da naroče knjižico, ker bo koristen pripomoček pri predmetu spoznavanja narave in družbe.

Republiški sekretariat za šolstvo.

Naročniki rednih knjižnih zbirk, ki prinašajo obvezno šolsko čtivo, bodo prejeli:

V zbirki ČEBELICA:

- TRIJE MEDVEDI
Ruska pravljica. Prevedel Pavel Golja, z ilustracijami Rože Piščanec.

V zbirki SINJI GALEB:

- MALI PRINC
Stota knjiga zbirke. Napisal in ilustriral Antoine de Saint Exupéry, iz francoščine prevedel Ivan Minatti.

V zbirki KONDOR:

- POEZIJE
Simon Gregorčič. Uredil Blaž Tomažević

Izšla je že prva knjiga zbirke GLOBUS:

- ZA SONCEM
Alain Gerbault v prevodu Vladimirja Nagliča. Knjiga ima okrog 260 strani, tiskana je v formatu 14 x 20 cm, kartonirana s plastificiranim ovitkom. Opremljena je z mnogimi slikami iz krajev, ki jih je pisatelj sam obiskal.

Državna založba Slovenije

opozarja na najnovejše izdaje pedagoških knjig:

- Zdravko Omerza: **NAGLUŠNI OTROK** broš 480 din
Navodila za starše in vzgojitelje, kako ravnati z naglušnimi otroki.
- dr. Mihajlo Rostohar: **OSNOVE OBČE PSIHOLOGIJE** kart. 3000 din
Življenjsko delo znanega slovenskega psihologa, potrebno vsem vzgojiteljem.
- Faletov-Oberlinter: **SKUPINSKI POUK V NAŠI UČNI PRAKSI** kart. 1100 din
Knjiga podaja poleg teoretičnih ugotovitev tudi praktična navodila za boljše, zanimivejše in aktivnejše šolsko delo.

• IZBRANA POGlavJA IZ PEDAGOGIKE

Skupina slovenskih pedagogov je obdelala v knjigi temeljna poglavja iz pedagogike. Ker Slovenci nimamo samostojnega učbenika za pedagogiko, bo knjiga izvrstno nadomestilo zanj, saj obravnava skoraj vsa vprašanja, ki jih vsebujejo urejeni pedagoški učbeniki.

V kratkem izidejo še naslednja pedagoška dela:

- Josip Demarin: **POUK ZGODOVINE V OSNOVNI SOLI**
- Dr. Leon Zlebnik: **OBČA ZGODOVINA PEDAGOGIKE**
- Dr. Vlado Schmidt: **ZGODOVINA ŠOLSTVA IN PEDAGOGIKE NA SLOVENSKEM — II. del**
- Velimir Batič: **SKUPNOSTI UČENCEV**

Knjige dobite v vseh knjigarnah v Sloveniji. Naročila sprejema tudi uprava

Državne založbe Slovenije
LJUBLJANA, MESTNI TRG 26